

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MAHREMİYET İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: SİVAS İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melike AYVAZ

İstanbul
Temmuz-2024

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MAHREMİYET İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: SİVAS İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melike AYVAZ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Esra TÜRK

İstanbul
Temmuz-2024

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Esra TÜRK

Üye Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KAYA GÖKTEPE

Üye Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm PEHLİVAN AĞIRAKÇA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisan tezi olarak hazırladığım “**Lise Öğrencilerinin Mahremiyet İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen sürede bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden ibaret olduğunu beyan ederim.

Melike AYVAZ

ÖN SÖZ

Mahremiyet kavramı bireyin kendisine ait özel olanı ve gizli kalması gereken yönü olarak ifade edilmektedir. Mahremiyet algısının şekillenmesinde kültür, ekonomi ve teknolojik gelişmeler önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda araştırmada lise öğrencilerinin mahremiyet algılarının incelenmesi hedeflenmiştir.

Tezimin yazım aşamasında her daim yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Esra TÜRK hocama yol göstericiliği için teşekkür ederim. Tez savunmama katılarak yapıcı eleştirileri ile tezin son şeklini almasını sağlayan değerli Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KAYA GÖKTEPE ve Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm PEHLİVAN AĞIRAKÇA hocalarıma teşekkür ederim.

Yazım sürecimde akademik bilgisi ve değerli katkılarıyla yanımda olan sevgili eşim Arş. Gör. Ömer Faruk AYVAZ' a, hayatımın her anında yanımda olan maddi ve manevi destekleri ile beni cesaretlendiren kıymetli annem Melek DEMİR, babam Mehmet Ali DEMİR' e ve kardeşlerime teşekkür ederim.

Melike AYVAZ
İstanbul-2024

ÖZET

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MAHREMİYET İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: SİVAS İLİ ÖRNEĞİ**

Melike AYVAZ

Yüksek Lisans, Felsefe ve Din Bilimleri

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Esra TÜRK

Temmuz, 2024 – 78 Sayfa

Bu tez çalışmasında mahremiyet kavramı ve bu kavramın boyutları ele alınmıştır. Çalışmada lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin mahremiyet kavramı ve boyutlarına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi ve incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasına uygun olarak konunun derinlemesine çalışılmasına imkân tanıyan amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubu seçiminde Sivas ili Merkez ilçesinde bulunan 3 farklı lisede eğitim gören öğrenciler katılımcı olarak belirlenmiştir. Mülakata katılan 30 gönüllü öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mülakat sonucunda elde edilen bulgular, nitel analiz yöntemlerinden biri olan içerik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler uzman görüşleri alınarak yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda bulgular incelendiğinde mülakata katılan öğrencilerin mahremiyet algılarını kendi anlam dünyalarına göre tanımladıkları tespit edilmiştir. Mahremiyete dair üzerinde en çok durdukları kavramların gizlilik ve özel alan olduğu tespit edilmiştir. Ailenin ve sosyal çevrenin de mahremiyet eğitiminde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler için mahremiyetlerini korumak önem arz etmektedir. Sosyal medya mahremiyeti konusunda öğrencilerin çoğunluğunun bilinçli olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mahremiyet, Mahremiyet Algısı, Mahremiyetin Boyutları, Lise Öğrencileri.

ABSTRACT
EXAMINING HIGH SCHOOL STUDENTS' VIEWS ON
PRIVACY: A STUDY ON SIVAS PROVINCE

Melike AYVAZ

Master, Philosophy and Religious Studies

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Esra TÜRK

July, 2024 – 78 Pages

This thesis addresses the concept of privacy and its dimensions. The study aims to determine and examine the views of high school students regarding the concept of privacy and its dimensions. A case study design, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. In accordance with the case study approach, a purposive sampling method was used, allowing the topic to be studied in depth. Students studying in three different high schools in the central district of Sivas were selected as participants for the study group. The study group consisted of 30 voluntary students who participated in interviews. During the data collection process, face-to-face interviews were conducted using a semi-structured interview form prepared by the researchers, based on expert opinions. The findings obtained from the interviews were evaluated using the content analysis method, one of the qualitative analysis techniques. The data obtained were interpreted with expert opinions.

When the findings of the research were examined, it was found that the students participating in the interviews defined their perception of privacy according to their own understanding. The concepts of secrecy and personal space were identified as the most emphasized aspects of privacy. It was concluded that family and social environment play a significant role in privacy education. Protecting their privacy was found to be important for students. It was observed that most students were aware of social media privacy.

Keywords: The privacy, The perception of the privacy, Types of privacy, High School Students.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç.....	3
1.3. Araştırmanın Alt Problem Cümleleri	3
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlar.....	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
TEORİK ÇERÇEVE	6
2.1. Mahremiyet Kavramı	6
2.2. Mahremiyet Kavramının Temelleri.....	9
2.3. Mahremiyet Eğitimi ve Önemi	10

2.4. Mahremiyetin Boyutları	13
2.4.1. Beden Mahremiyeti.....	14
2.4.2. Mekân/Mesken Mahremiyeti.....	15
2.4.3. Bilgi Mahremiyeti	17
2.4.4. Sosyal Medya Mahremiyeti.....	18
2.5. Gelişim Dönemlerine Göre Mahremiyet Eğitimi	20
2.5.1. Bebeklik Döneminde Mahremiyet Eğitimi (0-2 Yaş)	20
2.5.2. İlk Çocukluk Döneminde Mahremiyet Eğitimi (2-6 Yaş)	21
2.5.3. Son Çocukluk Döneminde Mahremiyet Eğitimi (6-11 Yaş)	23
2.5.4. Ergenlik Döneminde Mahremiyet Eğitimi (12-18 Yaş)	23
2.6. İlgili Literatür.....	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	29
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	29
3.1. Araştırmanın Yöntemi	29
3.2. Çalışma Grubu	30
3.3. Verilerin Toplanması	32
3.4. Verilerin Analizi	33
3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	33
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	35
ARAŞTIRMANIN BULGULARI	35
4.1. Öğrencilere Göre Mahremiyet Kavramının Anlamı	36
4.2. Mahremiyet Eğitimi Hakkında Öğrenci Görüşleri	38
4.3. Mahremiyetin Korunması Hakkında Öğrenci Görüşleri	39
4.4. Sosyal Medya Mahremiyeti Hakkında Öğrenci Görüşleri	41

4.5. Öğrencilere Göre Mahremiyet Kavramının Farklı Boyutları	42
4.6. Öğrencilerin Mekân Mahremiyeti Hakkındaki Görüşleri	44
4.7. Bilgi Mahremiyeti Hakkında Öğrenci Görüşleri	47
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	50
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	50
5.1. Tartışma ve Sonuç	50
5.1.1. Öğrencilerin Mahremiyet Kavramı Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç	50
5.1.2. Öğrencilerin Mahremiyet Eğitimi Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç	51
5.1.3. Öğrencilerin Sosyal Medya Mahremiyeti Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç	54
5.1.4. Öğrencilerin Mahremiyetin Boyutları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç	55
5.1.5. Öğrencilerin Mekan Mahremiyeti Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç	56
5.1.6. Öğrencilerin Bilgi Mahremiyeti Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç	58
5.2. Öneriler	59
KAYNAKÇA.....	60
EKLER.....	70
ÖZGEÇMİŞ	78

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Katılımcı Listesi	30
Tablo 4.1: Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımı	35
Tablo 4.2: Öğrencilere Göre Mahremiyet Kavramının Anlamı	36
Tablo 4.3: Mahremiyet Eğitimi ile İlgili Öğrenci Görüşleri	38
Tablo 4.4: Sosyal Medyada Kişisel Paylaşım Yapmak İle İlgili Öğrenci Görüşleri ..	41
Tablo 4.5: Beden Mahremiyeti ile İlgili Öğrenci Görüşleri	43
Tablo 4.6: Kendisine Ait Odası Olan Öğrenci Sayısı	44
Tablo 4.7: Ev ve Aile Mahremiyeti Kuralları ile İlgili Öğrenci Görüşleri.....	45
Tablo 4.8: Bilgi Mahremiyeti Hakkında Öğrenci Görüşleri	47

KISALTMALAR

ABD : Ana Bilim Dalı

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi

AL : Anadolu Lisesi

Bs. : Baskı

Çev : Çeviren

İHL : İmam Hatip Lisesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Vb. : Ve benzeri

Vd. : Ve diğerleri

Vs. : Ve saire

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Tez çalışmasının bu bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, problemi, önemi, varsayım ve sınırlılıkları belirtilerek konu ile ilgili tanımlamalara yer verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Mahremiyet kavramı en yalın hali ile gizlilik anlamında kullanılmaktadır. Kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikte aynı toplum içerisinde zamandan zamana ve kişiden kişiye farklılık gösteren bir olgudur. Mahremiyet, insana dair sınırlardır. Mahremiyet kavramı çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Türk, 2022, s. 125). Beden mahremiyeti, bilgi mahremiyeti, mekan mahremiyeti ve sosyal medya mahremiyeti gibi farklı alt boyutları bulunmaktadır (Çeşmeci, 2021). Mahremiyet, bireyin yaşamı ile doğrudan bağlantılıdır. Mahremiyet kavramı farklı disiplinler içerisinde ele alınıp incelenmiştir. Bu sebeple kavramın tanımları çalışma alanlarına göre çeşitlilik göstermektedir. Filozoflar mahremiyeti insan varlığının bir parçası olarak görmüşlerdir. Psikologlar açısından mahremiyet, benliğin gelişmesi ve korunması için önemlidir. Sosyologlar, genel ve özel insan ilişkilerinin devam ettirilmesinde mahremiyet kavramının değerine ilişkin vurgu yapmaktadırlar. Hukukçu ve siyasetçiler ise mahremiyeti, insanların temel hakkı olarak görmektedirler (Newell, 1995, s. 98).

Din eğitimi bireyin gelişimine yarar sağlayacak olan mahremiyet eğitimi ile doğrudan ilişkilidir. Bilgin “Yetişmekte olan nesli gerçek bir insan yapma yolundaki her çabaya katılma, din eğitiminin hakkıdır ve görevidir.”(Bilgin, 1981, s. 479) şeklinde ifade etmektedir. Ailesi tarafından sağlıklı bir ortamda yeterince ilgi, sevgi ve saygı gören yetiştirilen çocuk, çevresindeki insanlara karşı da saygı çerçevesinde olumlu tutumlar sergileyecektir. Din eğitiminin hedefi bireye ahlaki ve olumlu davranışlar kazandırmak ve bireyin kendisini yetiştirmesine, geliştirmesine, gerçekleştirmesine

katkı sağlamasıdır. Fıtrata yönelik davranma ve varoluşsal bütünlüğü koruma yönü ile mahremiyet bilinci oluşturmada din eğitiminin rolü büyüktür. Mahremiyet eğitiminin temellerinin din eğitimine dayandırılması bireylerin kendi sınırlarını oluşturması için önem teşkil etmektedir (Arıcı, 2023). Mahremiyet eğitimi ile birey kendi özeline ve değerine sahip çıkmakta, diğer insanların özeline ve değerine de saygı göstermektedir. Bu eğitim ile birlikte toplumla uyumlu, başarılı, erdemli bir birey olabilmektedir. Din eğitimi bilimi dinden geleni ve bireyin gelişimini esas alan diğer eğitim bilimlerini göz ardı etmemektedir (Diler, 2014).

İnsanın ilk sosyalleşme alanı aile ortamıdır. Çocuk dini tavırlar dahil olmak üzere pek çok sosyal davranışı aile üyelerini taklit ederek öğrenmektedir (Çankırılı, 2014, s. 12). Çocuk bulunduğu toplumun sosyal değerlerini ve davranış kurallarını ilk olarak ailesinde öğrenir. Çocuğa verilen eğitimde sadece aile değil okul, sosyal çevre, kitle iletişim araçları vs. de etkilidir (Çakır, 2015). Hayatın ilk beş yılında aile hayatında görülen ve yaşanan ilk izlenimler en kalıcı izlerdir. Kişi ailesinin bedensel özellikleri gibi düşünce, inanç ve tutumlarını da taşımaktadır (Aydın, 2013, ss. 30-31). Mahremiyet eğitimi çocuğa, gelişimsel özelliklerine uygun bir şekilde doğru ve uygun bir üslup ile aktarılmalıdır. Mahremiyet olgusuna önem verilen ailelerde yetişen çocuklar, ilerleyen yaşlarda mahremiyetini sağlama, sınırlarını çizme ve koruma konusunda dikkatli davranacaklardır.

Mahremiyet eğitimi bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte kendi bedenini tanıması ve cinsiyet farklılıklarını keşfetmesiyle ilerleyen bir süreçtir. Mahremiyet duygusu fitri bir duygu olmakla birlikte sadece cinsellik ile ilişkilendirilmemelidir. Teknolojik gelişmeler ile birlikte bireyler kendi kontrolünde olan mahremiyet sınırlarını genişletmektedirler. Gelişen teknoloji ile birlikte bireyler, günlük yaşama dair tecrübelerini sosyal medya platformlarında paylaşmaktadırlar. Bu durum mahremiyet alanlarını daraltmakta ve bireylerin mahremiyet kaygılarını azaltmaktadır. Her yaş grubundan insanın hayatına giren sosyal medya platformları, kullanıcılardan kişisel bilgilerini talep etmekte ve daha fazla bilgi paylaşması için günden güne teşvik etmektedir (Güran Yiğitbaşı & Çelik, 2023, s. 848). Yapılan bir araştırmada, bireylerin bilinir ve görünür olmayı bilinçli olarak tercih ettikleri ve bu durumdan haz aldıkları ifade edilmiştir (Alkan, 2022, s. 51). Günümüzde yaşanan değişimler ile mahremiyet algısı da değişime uğramaktadır. Yaşadığımız çağda insanlar konuşmak yerine

sergilemeyi, sahnelemeyi, ifşa edip göstermeyi tercih eder hale gelmiştir. Geçmişte mahremiyet sınırlarını korumaya gösterilen ehemmiyetin yerini görme, görünme, kendi varlığını sergilemeye bırakmıştır (Türk, 2022, s. 124).

Birey mahremiyet eğitimini sağlıklı bir şekilde aldığıında, aile ve okul doğru bir rehberlik yaptığıında ve bireyin ihtiyacına uygun bir şekilde mahremiyet eğitimi verildiğinde birçok sosyal beceri de gelişmektedir. Öğrenci herhangi bir istismardan ya da akran zorbalığından nasıl korunabilir veya özgüveni nasıl artırılabilir sorularının cevapları mahremiyet olgusuna çıkmaktadır (Eraslan vd., 2023). Bireyin özelini ve özgürlüğünü koruyan mahremiyetin, dijital dönüşüm ile birlikte hızla değişime uğraması aileden okula, sosyal medyadan sağlık ve ticarete pek çok alanda mahremiyet konusunun yeniden ele alınmasını gerektirmektedir (Türk, 2022). Lisede öğrenim gören öğrencilerin mahremiyet kavramı hakkındaki bilgileri ve yeterlilikleri din eğitimi araştırmalarında yer alması gereken problemlerden biridir. Bu bağlamda araştırmada bahsi geçen durumların lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. “Lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerin mahremiyet ile ilgili görüşlerinin incelenmesi” araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Çalışmanın nihai amacı lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin mahremiyet ile ilgili görüşlerinin incelenmesidir. Öğrencilerin mahremiyet kavramına dair edindikleri bilgi ve görüşlerinin incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda hazırlanan mülakat sorularına öğrenciler tarafından verilen cevapların, sonraki dönemlerde ihtiyaç duyulabilecek akademik çalışmalar için ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Alt Problem Cümleleri

Araştırmanın amacına ilişkin alt problemler şu şekildedir:

- Öğrencilerin mahremiyet kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin mahremiyet eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin sosyal medya mahremiyeti hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin beden mahremiyeti hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin mekân mahremiyeti hakkındaki görüşleri nelerdir?

- Öğrencilerin bilgi mahremiyeti hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Mahremiyet hem bireysel hem de toplumsal bir olgudur. İnsan sosyal bir varlıktır fakat bununla birlikte kendine ait bir alan ve bu alanı çevreleyen sınırlara ihtiyaç duymaktadır (Çeşmeci, 2021, s. 2). Mahremiyet kavramı bağlamında insanın sorumlulukları vardır. Bunlardan birincisi bireyin kendi mahremiyet alanını oluşturmasıdır. İkincisi ise diğer insanların mahremiyet alanlarına saygı göstermesidir. Dinler de mahremiyet kavramına ciddi anlamda vurgu yapmaktadır. İslam dininde mahrem ile ilgili farklı birçok husus bulunmaktadır. Bu hususların her birinin farklı fıkhi/ahlaki karşılığı olabildiği gibi bu hususları birbirlerinden bağımsız olarak ele almak güçtür.

Mahremiyet olgusu, geleneksel anlayış üzerine temellendirilmektedir. Bireyde mahremiyet algısı şekillenirken öncelikle aile etkin rol oynamaktadır. İlerleyen süreçte okul, içinde yaşanılan toplum ve teknolojik gelişmeler kişinin mahremiyet algısını şekillendirmektedir (İder, 2021). Konu ile ilgili alan yazın taraması yapıldığında yapılan çalışmalarda lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerinin mahremiyet algılarının değerlendirildiği nitel bir çalışma olmadığı görülmüştür. Konu ile ilgili literatüre bakıldığında mahremiyet olgusunun daha çok teorik zeminde çalışıldığı tespit edilmiştir. Araştırmada mahremiyet kavramı bağlamında liselerde öğrenim gören öğrencilerin mahremiyet algılarının incelenmesi hedeflenmektedir. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin sonraki dönemlerde hazırlanacak olan akademik çalışmalara ışık tutacağı ve lise düzeyindeki bireylerin mahremiyet algı ve tutumlarına dair neler yapılabilir konusunda bir bakış açısı oluşturabileceği düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Tez çalışmasında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme sorularının nihai amaca uygun olduğu ve araştırmada ulaşılmak istenilen durumla ilgili bilgi verdiği varsayılmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin yüz yüze yapılan görüşmelerde kendilerine yöneltilen mülakat sorularını samimi bir şekilde ve doğru olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma 2023-2024 eğitim ve öğretim yılı bahar dönemi Sivas İli Merkez İlçesinde bulunan, lise düzeyinde eğitim gören 30 öğrencinin görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorularla sınırlı olmuştur.

1.7. Tanımlar

Mahremiyet: Mahremiyet “gizlilik, özel hayatın gizliliği, dokunulmaz alan, kişiye özgü olan alanın korunması ve kişinin özgürlük alanının korunması” anlamına gelmektedir (Çağbayır, 2007; Martı, Martı, Yıldız, & Çınar, 2019).

Mahremiyet Eğitimi: Mahremiyet eğitimi, bireyin kendine ait özel alanını muhafaza edebileceği hem de diğer insanların sınırlarına saygı duyabileceği şekilde istek ve arzularının dini, ahlaki veya daha kapsamlı bir ifade ile insani olarak eğitilmesidir (Güneş, 2017, s. 57).

İKİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmaya konu olan mahremiyet kavramının tanımı, temelleri, boyutları ve mahremiyet eğitimi ve önemi hakkında literatüre yer verilmiştir. Aynı zamanda gelişim dönemlerine göre mahremiyet eğitimine değinilerek konu literatür zeminde desteklenmeye çalışılmıştır.

2.1. Mahremiyet Kavramı

Mahremiyet kavramı toplumdan topluma, kültürden kültüre, zamandan zamana taşınmış olduğu anlam açısından farklılıklar arz eden bir yapıya sahiptir (Çalışkan, 2019, s. 2). Tarihsel süreç içerisinde meydana gelen değişimler ve teknolojik gelişmeler doğrudan veya dolaylı olarak mahremiyet olgusunun değişimine sebep olmuştur. Mahremiyet olgusu kamusal alana dönüşmüş ve bireysel mahremiyet olumsuz etkilenmiştir (Şimşek, 2019). Mahremiyet insanın tabiatında var olan evrensel bir kavramdır (M. Arslan, 2024).

Mahrem kelimesi “haram” kökünden gelmekte olup yasaklamak, mahrum etmek, bir şeyi terk etmek anlamında kullanılır (N. Aydın, 2015). Mahrem, herkesin bilmemesi gereken, içten, saklı şey anlamına gelmektedir (Göle, 2001). Mahremiyet kelimesi ise haram ile aynı kökten olup gizlilik, gizli olan şey, bir şeyin gizli hali demektir (TDK, 2023). Bu gizlilik bir anlamda insanın özel hayatının dokunulmazlığı ve kişi hakkında konuşulmasının yasal olarak sınırlanması anlamlarına da gelmektedir. Gizlilik ve mahremiyet kavramları ahlaki ve hukuki açıdan farklıdır. Gizlilik toplumda kabul edilmeyen davranışları gizli tutmayı esas almaktadır. Mahremiyet olgusu ise toplumsal olarak kabul edilen davranışların gerçekleştirilmesini savunmaktadır (Yörükhan, 2008, s. 131). Mahremiyet kavramı İslam hukukunda, kadın ve erkek arasındaki sınırları çizen, tesettür ölçüsünü belirleyen bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Kahraman, 2015).

Literatürde “gizlilik” anlamında kullanılan mahremiyet kavramı, dini araştırmalarda “evlilik yasağı” anlamına gelmektedir. Anlam çeşitliliğinin ve kapsam belirsizliğinin

ortadan kaldırılması amacıyla mahremiyet kelimesinin “özel hayatın gizliliği” anlamında kullanılması, “evlilik yasağı” anlamında ise mahrem sözcüğünün kullanılması önerilmektedir. Ancak mahrem ve mahremiyet kavramlarının tamamen farklı anlamlarda kullanılması mümkün değildir. Bu durumun sebebi ise toplumsal zeminde ve akademik yazınlarda bu sözcüklerin birbiri yerine kullanıldığının görülmesidir (İder, 2022, s. 3; Şen, 2016, s. 931).

Mahremiyet kavramına dair çalışmalara bakıldığında yapılan tanımların birçoğunda, mahremiyet kavramının sosyal ilişkileri düzenleyici rolü ön plana çıkmaktadır. Diğer ilgili tanımlarda ise kişisel alan ve kamusal alan ayrımı söz konusudur. Mahremiyetin mekânsal, öznel, değişken ve yaşayan bir gerçeklik olduğu da unutulmamalıdır (Şişman, 2020, s. 13). Mahremiyetin tanımı yapılırken kişilerin cinsiyetleri, yaşları içerisinde yer aldıkları toplum yapısı ve kuralları, gelenekleri, kültürel yapıları önem teşkil etmektedir (N. Aydın, 2015). Mahremiyet kavramına dair yapılmış olan bazı tanımlar şu şekildedir:

Algül’e göre mahremiyet, “kişisel olan ile toplumsal olanın ayrımına varmadır” (Algül, 2018, s. 23). Yörükhan ise mahremiyeti, “kişiler arası sosya-kültürel bir ilişki düzenleme süreci” şeklinde tanımlamaktadır (Yörükhan, 2008, s. 128). Yüksel’e göre mahremiyet, “kişilerin yalnız kalabildikleri rahat bir şekilde hareket edip düşünebildikleri ve diğer insanlar ile istedikleri mekan, zaman ve koşullarda ne ölçüde iletişim kurabileceklerine karar verdikleri alanı ve bu alanda sahip olduğu hakları ifade etmektedir.” şeklinde tanımlamıştır (Yüksel, 2003, s. 182). Gündoğdu ise, mahremiyet kavramı kendisi ile aynı kökten türeyen “mahrem, hürmet ve muhterem” sözcüklerinden hareketle “insanın saygınlığı gizliliği/özel saygı alanı” şeklinde tanımlamıştır (Gündoğdu, 2017, s. 388). Dedeoğlu ise mahremiyet kavramını, “İnsanın kendisine ait özel bir alanının olması, yalnız başına kalabilmesi, kendisine ait özel bilgileri kendi istediği kişilerle paylaşabilmesidir. Mahremiyet insanî bir haktır.” şeklinde tanımlamaktadır (Dedeoğlu, 2014, s. 5891).

Batı literatürüne bakıldığında mahremiyet kavramı Latince bir kelime olan “privatus” sıfatından türemiştir. Private kelimesini anlam olarak karşılayan bu kavram açık olmayan, başka kişiler tarafından bilinmemesi gereken, kapalı anlamına gelmektedir. İngilizce ve Türkçe’de özel alan anlamını karşılayan bu kavram, private kavramıyla aynı anlamı taşımaktadır (Yörükhan, 2008, s. 129). Mahremiyet kavramı insanoğlunun

dünyada ilk var olduğu zamanlardan itibaren var olmuş bir gerçektir. Mahremiyet ile cinselliği ve bedeni gizlemenin doğrudan bağlantısı vardır. “...kendilerine avret yerleri göründü. Derhâl üzerlerini cennet yaprakları ile örtmeye başladılar.”(el-A'râf 7/22-23) ayeti insanın bedenini örtme güdüsünün yaratılıştan gelen fitri bir duygu olduğunu göstermektedir. Bu ayet ile mahremiyetin muhafaza edilmesine yönelik ilk örneğin insanlık tarihi kadar eski olduğu anlaşılmaktadır. Bu kavramın içeriğinin doldurulması ise içerisinde bulunduğu kültür ve o kültürün geçirmiş olduğu dönüşümlerle alakalı bir olgudur. Bu sebeple mahremiyet kavramının yukarıda yapılan tanımları zamanî olup, her dönem ve o dönemin koşullarına göre değişebilmektedir. Şeklini içerisinde bulunduğu toplumda hâkim olan kültürden alan mahremiyet, kişinin davranışlarının belirlenmesinde ve diğer bireylerle olan ikili ilişkilerinde pay sahibidir. Mahremiyet Batı kültürünün hâkim olduğu Avrupa’da, insan bedeninin kamusal sahadaki dokunulmazlığı manasına gelirken, Doğu kültürlerinin egemen olduğu ülkelerde, insanın toplumdaki diğer bireylerin bakışlarından kendini sakınması, onlardan gizlenme olarak adlandırılmaktadır (Çelikoğlu, 2007:178). Çalışmada mahremiyet kavramı daha geniş bir çerçevede “özel hayatın gizliliği” kapsamında ele alınacaktır (C. Şen, 2016, s. 931).

Gelişen teknoloji ve sosyal medya insanı dönüşüme zorlamıştır. Sosyal medya ile birey görünür olmak istemektedir. İçinde bulunmuş olduğumuz çağ insanın yaşadığı dönüşümü net bir şekilde gözler önüne sermektedir. TV, filmler, reklamlar, teknolojik araçlar, sosyal ağlar vd. gösteri odaklı bir zemini inşa etmektedirler (Ellul, 2004, s. 38). Bu durumların sonucunda mahremiyet algısı da dönüşüme uğramıştır. Ev mahremiyetinin korunması için perdelerin örtülmesi, arabalarda kullanılan üç numaralı filmler, komşuya kapalı götürülen yemekler yerini; sosyal medya platformlarında paylaşılan evin içi, özel anlar, eş, aile, çocuk, ibadet mekânlarına vb. bırakmıştır (Sığın, 2019, s. 42). Bu örnekler mahremiyet algısının değişimine birer örnek teşkil etmektedir.

Mahremiyet olgusunun temelinde insan onurunun korunması yer almaktadır. Mahremiyeti korumak insanın onurunu ve şerefini de korumaktır. Mahremiyet insanın fitratında var olan bir olgudur. İnsanoğlu, Allah’ın kendisine emanet ettiği bu değeri korumakla mükelleftir. İnsanın yaratılış itibarıyla iki yönü bulunmaktadır. Birincisi; insanın görünen tarafını oluşturan maddî varlığı yani vücut bütünlüğü, ikincisi ise

manevi varlığını oluşturan onuru ve şerefidir. İnsan onurunu ve şerefini korumak adına Allah mahremiyet kavramını tesis etmiştir (Öztürk, 2016, s. 153). İnsanı özel ve kıymetli gören İslam dini bireyin dokunulmazlığını mahremiyet sınırları ile koruma altına almaktadır. İslam dini insan onurunu zedeleyecek her türlü davranışı yasaklamıştır. Mahremiyet sınır kavramı ile ilişkilidir. Sınırlar çoğu zaman engel gibi algılansa da birey için güvenli alanı tesis ederek özgürlüğünü korumaya olanak sağlamaktadır. Bu sebeple insanın sınırlara ihtiyacı vardır. İnsanın kendisinin ve başkalarının sınırları hakkında farkındalık kazanması mahremiyet eğitimi ile sağlanabilir. Mahremiyet ilkeleri Allah'ın belirlediği sınırlar ile çerçevelenmiştir. Sınırların ve kuralların olmadığı ortamlarda kaos ortaya çıkmaktadır (Türk, 2022, s.127). Özel ve kamusal alanlarda sınırların korunabilmesi ve mahremiyet ihlallerinin önüne geçilebilmesi adına hukuki tedbirlerin yanında din eğitimi ile desteklenmesi önem teşkil etmektedir. Sağlıklı bir mahremiyet anlayışının insan onurunu, şerefini ve saygınlığını korumak üzerine temellendirilmesi gerekmektedir (Türk, 2022, s. 140).

2.2. Mahremiyet Kavramının Temelleri

Bireyin kişilik gelişiminde ve sosyal ilişkilerinde dikkate alması gereken temel dinamiklerden biri de mahremiyettir (İder, 2022, s. 7). Mahremiyet kavramının temelinde insanın, yaşamına dair belirli sınır ve ölçülerin olmasının gerekliliğine dair vurgu vardır (Türk, 2022, s. 126). Mahremiyet olgusu kişinin fitratında var olan haya duygusu ile desteklenmelidir. Fitratını koruyan birey mahremiyet duyarlılığını hiçbir zaman kaybetmemektedir. Bu duyarlılık ile birlikte birey mahremiyetini mahrumiyete dönüştürmeden korumakta ve kişisel özgürlüğünü temin etmektedir (İder, 2022, s. 8). Hayâ ve mahremiyet insanın özünde olan ve kaybedilmesi halinde öze zarar verebilecek iki insani değerdir (Yıldız, 2012, s. 153). Bu iki insani değer birbirini desteklemektedir. Bireyin kendisinden hayâ etmesi ile kendisine gösterdiği itina ve buna istinaden başkalarının mahremiyetine gösterdiği hassasiyet de gelişmektedir. İnsan, şerefli bir varlıktır (el-İsrâ 17/70). Aynı zamanda sosyal, psikolojik, duygu ve irade yönü olan akli melekeler ile donanmış mükellef bir varlık olduğu bilinmektedir (Şen, 2015, s. 426).

Birey, Allah'ın emanet ettiği değerleri yine Allah'ın bahsettiği irade ile özgür bir şekilde kullanabilmektedir. Bu sebeple mahremiyet ve özgürlük birbirlerinin gereğidir (İder, 2022, s. 11). Mahremiyet ve özgürlük arasındaki ilişki doğrudan sınırı gözetme

ve ölçü halidir. İnsanın taşıdığı özel/biricik olma duygusu ve birtakım durumları diğer insanlarla paylaşmama isteğini ifade eden gizlilik kavramı özgürlüğün bir parçasıdır. Bu bakımdan gizlilik bireyin maddi ve manevi varlığını korumaktır (Kahraman, 2008, s. 110). Bu bağlamda mahremiyet olgusu bireye gizli tutma ve dışa vurma durumlarının özgürlüğünü birlikte sunmakta aynı zamanda anlama ve anlatma sürecinde kişiye iletişiminde, taraflarını belirleme hususunda özgürlük tanıma ve ölçüyü belirleme konusunda yardımcı olmaktadır (İder, 2022, s. 11).

Mahremiyet olgusu insana özü ile ilişki kurma özgürlüğünü sağlaması yönü ile bireysel, diğer insanlar ile ilişkilerinde sorumluluk yüklemesi sebebiyle toplumsal bir olgudur. Toplumun varlığı mahremiyetin varlığını zorunlu kılmaktadır (Yüksel, 2003, s. 211). Toplumsal hayatta birey mahremiyet olgusunun hem öznesi hem de nesnesi durumundadır. İnsan hem kendi mahremiyetini korumakla hem de diğer insanları kendisinden korumakla mükelleftir (İder, 2022, s. 15).

Mahremiyet kavramının temellerinin belirlenmesinde kültürün olduğu kadar dinin de rolü büyüktür. Özellikle Doğu toplumlarının yaşam tarzlarını belirleyen en önemli unsur dindir. Bireylerin zihinlerindeki mahremiyet algısı dinin onları yönlendirmesi yönünde şekillenmektedir.

İslam dini toplumsal yaşantıya direkt müdahale etmiş ve gerekli noktalarda değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerden birisi de mahremiyet algısıdır. Mahremiyetin sınırları Allah tarafından çizilmiştir (Şen, 2015, s. 426). Mahremiyet olgusu ilahi iradeye saygı duymayı gerektiren sorumluluk alanı ve bir haktır (Güllük, 2014, s. 106). Kur'an'ın istediği erdemli toplum, mahremiyeti özümseyen bireylerden meydana gelmektedir. Bu ahlaklı bireylerin yetiştirilmesi, İslam'ın mahremiyet eğitimine verdiği ehemmiyeti gözler önüne sermektedir.

2.3. Mahremiyet Eğitimi ve Önemi

Birey, doğuştan gelen özelliklerin yanında birçok davranışı eğitim yoluyla kazanmaktadır (Çamdibi, 2003, s. 11). Mahremiyet eğitimi, bireyin kendisine ait olan her şeyin korunmasını ve duygularının da yönetilmesini içermektedir. Mahremiyet eğitimi çocukluk döneminde başlar ilerleyen yaşlarda kazanılmış olur (İpek, 2020, s. 52). Bu eğitim sürecinde çocuk taşıdığı tüm duyguları nasıl yöneteceğini öğrenmektedir. (Güneş, 2016, s. 13).

İder, mahremiyet eğitimini “kişinin kendisine ait özel alanını koruyup gizleyebileceği hem de diğer bireylerin özel alanlarına saygı gösterebileceği şekilde istek ve arzularını dinî, ahlâkî veya daha kapsamlı bir ifade ile insani olarak eğitmek” şeklinde açıklamaktadır (İder, 2022, s. 50).

Diler, mahremiyet eğitimini, “çocuklara ve ergenlere kendisi veya karşı cinsin özellikleri hakkında bilgi sahibi olma, cinsiyete ilişkin rolleri anlama ve kabul etme, cinsel ihtiyaçlarını dinin, ahlakın ve kültürün belirlediği çerçevede gidermenin yollarını öğretmek amacıyla verilen eğitim” (Diler, 2014, s. 79) şeklinde tanımlamıştır.

Güneş ise mahremiyet eğitimini “bireyin hem kendine ait özel alanını muhafaza edebileceği hem de diğerlerinin özel alanlarına saygı duyabileceği şekilde istek ve arzularını dini, ahlaki veya daha kapsamlı bir ifadeyle insani olarak eğitmesi” (Güneş, 2017, s. 57) şeklinde tanımlamıştır.

İnsan mahremiyet eğitimi ile özünü tanımakta ve koruyabilmektedir. Mahremiyet eğitimi ile birey özel yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmekte, dini hüküm ve sınırlar içerisinde sosyal ilişkiler kurabilmektedir (İder, 2022, s. 51). Mahremiyet eğitimi insanlık onurunun muhafazası üzerine temellendirilmektedir (Gündoğdu, 2017, s. 389). İnsanın korunması fitratın korunması ile mümkün olmaktadır. Mahremiyetin korunması da fitratın korunması demektir. Mahremiyetin kaynağı yaratıcının kendisidir, bu sebeple Allah’ın belirlediği kanunlara uyma, onun çizdiği sınırlara riayet etmek ve bu sorumluluğu gerektirmesi hasebiyle ahlaki bir meseledir. İslam dininin hükümleri değişen zamana ve şartlara rağmen değişmezlik vasfıyla tüm insanlığa gerekli olan ahlaki kuralları ortaya koymaktadır. Mahremiyet olgusunun ahlaki bir durum olması ve islam dini ile temellendirilmesi mahremiyet eğitiminin de bir din eğitimi faaliyeti olmasını gerekli kılmaktadır (İder, 2022, s. 53).

Mahremiyet eğitimi denildiğinde akla ilk olarak cinsellik eğitimi gelmektedir fakat mahremiyet eğitimi insan hayatının bütününe içine alan çok daha geniş ve kapsamlı bir konudur (Türk, 2022, s. 128). Mahremiyet eğitimi, sosyal hayatta kişinin özel alanını koruyabilmesi, diğer insanların özel alanlarına saygı duymayı ve doğru şekilde sınırlar oluşturabilmesine olanak sağlamaktadır. Mahremiyet eğitimi doğrudan bir cinsel eğitim olmamakla birlikte sağlıklı cinsel kimlik gelişimini destekleyen, bireyin istismardan korunmasını sağlayan temel bir eğitimidir (Akcan, 2016). Çocuğun kişilik gelişimi ile birlikte mahremiyet algısı da gelişmektedir. Çocuğun cinsel organını

keşfetmesi ilk iki yaşı içerisinde olur (Çalışır, 2011, s. 29). Mahremiyet eğitiminin de bu dönemde başlatılabileceği söylenebilir. Freud'a göre cinsel kimlik/mahremiyet algısı 3-6 yaşları arasında fallik dönemde gelişmeye başlamaktadır (Erden & Akman, 2008, s. 83). Erikson ise okul öncesi dönemde (4-6 yaş) çocuğun cinsiyet farklılıklarını keşfettiğini ileri sürmektedir (Erden & Akman, 2008, s. 87).

Eğitimin bir süreç olduğu ve her türlü davranışın oluşması için belli bir zamana ihtiyaç olduğu göz önünde bulundurularak mahremiyet eğitiminin bebeklik döneminden itibaren başlaması ve devam ettirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte aile çocuğa yönelik tutumlarıyla mahremiyet bilincinin temelini oluşturmaktadır (Türk, 2022, s. 129). Çocuğun ilk sosyal çevresi olan aile, mahremiyet eğitiminin temelini de atıldığı en önemli kurumdur. Bu sebeple aile, mahremiyet bilincinin oluşumunda sınır belirleyici ve yönlendirici işleve sahiptir (Aydın, 2015). Ebeveynlerin çocuklarına rol model olması mahremiyet eğitiminin en etkili yöntemlerinin başında gelmektedir. Ebeveynlerin ve diğer yetişkinlerin çocukların sınırlarına saygı göstermesi, onun da diğer insanların sınırlarına saygı göstermesine zemin hazırlamaktadır. Aynı zamanda aile içindeki mahremiyet ihlalleri çocuğu dış dünyadan gelecek ihlallere de açık hale getirmektedir (Türk, 2022, s. 134). Sağlıklı bir ortamda büyüyen, anne babası tarafından yeterince sevgi ve ilgi gören çocuk diğer insanlara karşı merhametli, adaletli, saygı ve sevgi çerçevesinde olumlu tavırlar sergileyecektir. Sağlıklı bir bireyin yetiştirilebilmesi ancak dini inancı ve içinde yaşamış olduğu toplum ile uyumlu bir gelişim göstermesi ile mümkün olmaktadır. Uyum süreci de iyi bir eğitim ile mümkün olabilmektedir (Çakır, 2015, s. 3). Din eğitimi ile çocuk başta dini ve ahlaki olmak üzere kültürel ve sosyal ortamlara uyum sağlayabilmektedir (Kayadibi, 2006, s. 8). Din eğitimi mahremiyet eğitimiyle de ilişkilidir. Mahremiyet eğitimi bireyin kendisini tanımasına olanak sağlar. Kendini tanıyan insan başkalarının varlığını bilir ve saygı gösterir (Çakır, 2015, s. 6).

Mahremiyet eğitiminde öncelikle çocuğun vicdanı eğitilmelidir. Vicdan insanın iyiyi ve kötüyü ayırt etmesine yardımcı olan yeteneğidir. Mahremiyet eğitimi vicdan eğitimi ile desteklenmelidir (Güneş, 2017, s. 59). Vicdani gelişimini sağlayan bireyler başka bireylerin mahremiyet sınırlarını ihlal etmezler. Mahremiyet eğitiminde küçük yaştan itibaren çocuklara izin alma eğitimi, odalara girerken kapı çalma eğitimi verilmelidir. Bedenlerinin özel olduğu ve özel alanlarına belirli kişiler dışında kimsenin

bakamayacağı, dokunamayacağı konusunda bilgilendirilmelidir. Mahremiyet eğitiminde özel alan bilincinin geliştirilmesi, “hayır” demenin öğretilmesi ve haya duygusunun korunması öncelikli olarak ele alınması gereken hususlardır (Türk, 2022, s. 130). Bu eğitim sürecinde karşılıklı sevgi, saygı ve güven ortamı oluşturmak, sorulan sorulara açık sözlü bir şekilde, dürüst cevaplar vermek gerekmektedir. Anne/babalar çocuklarına giyimleri ile örnek olmalıdırlar. Ebeveynler bedenlerini teşhir eden, vücudu saran kıyafetlerden uzak durmalıdırlar. Giyinmede amaç beğenilme arzusu olmamalıdır. Çocuğa kendisi için, olması gerektiği gibi giyinmenin anlayışı öğretilmelidir. Yine TV ve internet kullanımında ailenin sınırlayıcı olması gerekmektedir. Çocuklara interneti odalarında değil ortak alanlarda kullanırmak daha uygun olacaktır. Aynı zamanda uygunsuz siteleri bloke eden programları kullanmak internet kullanımını daha güvenilir hale getirebilir (Güneş, 2017; Taşçı, 2010, s. 130). Teknolojik gelişmeler ve günümüzde yaşanan değişim mahremiyet algısının da hızlı bir değişimine sebep olmaktadır. Bu değişim ile özel alan ve kamusal alan arasındaki sınır giderek yok olmaktadır (Giddens, 2014). Geçmişte belirgin olan mahremiyet sınırları yerini görünme, görme, kendi varlığını sergileme ve ispat etme, teşhircilik anlayışına bırakmaktadır. İnsanın özelini ve özgürlüğünü koruyan mahremiyetin, ihlal edilmesi ve mahremiyet hakkına yönelik tehditler kişinin özgürlüğünün de ihlali sayılmaktadır (Tanılır, 2002).

Mahremiyet eğitimini alan birey, kendi mahremiyet alanlarına yönelik yapılan ihlallerin bilincinde olur ve müdahale eder. Diğer insanların mahremiyet alanlarına saygı gösterir. Bedeni teşhir etmekten kaçınır. Toplumsal değişime karşı mahremiyet anlayışını korur ve muhafaza eder. Merak duygusunu fayda sağlayacak bilgiler için kullanır, başkalarının merakına, dokunma talebine karşı kendisini korur (İder, 2021, s. 59).

2.4. Mahremiyetin Boyutları

Günümüzde, toplumsal şartların değişmesi ile mahremiyet kavramı çok önemli bir konuma sahip olmuştur. Gelişen teknoloji ve değişen şartlar mahremiyet kavramına farklı boyutlar kazandırmıştır. Bu durumun sebebi ise mahremiyetin hangi kavram üzerinden ele alınacağı ile ilgilidir. Literatürde mahremiyet kavramının boyutları çeşitli isimlendirmeler ile karşımıza çıkmakta ve birçoğu beden, mekân ve bilgi mahremiyeti şeklinde tasnif edilmektedir. Bu boyutların dışında göz, dil, ses

mahremiyeti ve dijital mahremiyet gibi adlandırmalarda alan yazın da yer almaktadır (İder, 2022, s. 17).

Bu bölümde mahremiyetin boyutları, araştırmanın saha çalışmasını da destekleyecek nitelikte beden mahremiyeti, bilgi mahremiyeti, mekân mahremiyeti ve sosyal medya mahremiyeti başlıkları altında incelenecektir.

2.4.1. Beden Mahremiyeti

İslam dininde, Allah insanı kâinatın merkezine yerleştirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de insanın yaratılışındaki güzelliğini ifade eden ayetler yer almaktadır (et-Tîn 95/4). İslam'ın koyduğu hükümlerde insanın maslahatının gözetildiği görülür. İslam alimleri bunların en önemlilerini “zarûrât-ı hamse” olarak formüle etmişlerdir (Çeşmeci, 2021, s. 30). Bu sebeple “can, akıl, namus, din ve malın muhafazası” dünya hayatında insan onuruna yarışır bir düzenin var olabilmesi için korunması gereken esaslardır (Koca, 1998, s. 514). İnsan bedeni de Allah'ın kullarından korumasını istediği en önemli emanetlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Bedeni ve avret yerlerini örtme duygusu, Hz. Âdem ile eşi Hz. Havva'da somutlaştırılmaktadır. Âraf suresinde şeytanın Hz. Âdem ve Hz. Havva'yı sonsuz yaşam ve melek olma vaadiyle kandırdığı zikredilmektedir. İlk insan ve eşi şeytana uyarak Allah'ın yasaklamış olduğu meyveden yemişlerdir. Yasak meyveyi yemelerinin ardından avret yerleri açılmış, Hz. Havva ve Hz. Âdem de yapraklar ile kendilerini örtmeye çalışmışlardır. Yasak meyveyi yemenin sonucu olarak cennetten çıkarılmışlardır (el-Arâf 7/19-25). Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın mahrem yerlerini açılmasının ardından hiçbir emir ve yönlendirme gelmeden avret yerlerini kapatmaya çalışmaları utanma, örtünme ve hayâ duygularının insan özünde bozulmayan fitratında yer alan duygular olduğunu göstermektedir.

Beden mahremiyeti kişinin uzuvlarının görülüp dokunulmaması gereken ve hakkında konuşulmasının haram sayıldığı yerleri ile ilgili dokunulmazlığı ifade etmektedir (Erdem, t.y., s. 55). İnsanın bedeni özel ve dokunulmazdır. Kişi beden mahremiyetine ilişkin kendi sınırlarını çizebilmeli ve diğer insanların da bu sınırlarına dikkat etmelidir. İnsanın bedenine kimin yaklaşıp yaklaşamayacağını belirlemesi bireye verilen haktır (Düzgüner, 2022, s. 24). Beden mahremiyeti kişinin beden dokunulmazlığını ifade eden bir kavramdır (Duysak, 2023, s. 24).

Beden mahremiyetinin oluşması ve bireyin kendi sınırlarını oluşturması erken yaşlarda oluşmakla birlikte, ailenin hassasiyeti ile ilişkilidir (Türk, 2022, s. 135). Çocuğun kıyafetlerinin özenle seçilmesi, belirli sınırlar çerçevesinde bedenin örtülmesi, beden mahremiyeti bilincinin oluşturulmasında önemli etkenlerdendir. Çocuğun üzerini değiştirirken başka bir odaya geçilmesi, evde veya dışarıdayken çıplak gezdirilmemesi beden mahremiyeti ve sınırları ile ilgili algının küçük yaşlarda şekillenmesinde yardımcı olmaktadır. Ebeveynlerin bu konudaki hassasiyetleri bedenin özel olduğu ve herkesin yanında teşhir edilemeyeceği bilincini oluşturmaktadır (Türk, 2022, s. 135).

İslam dininde yaratılanların en şerefli olan âdemoğlunun en büyük emaneti bedenidir. Mükerrer kılınan bu bedenin mahremiyet alanını bilmek, sınırlarını korumak ve o emanete sahip çıkmak kulun sorumluluğuna verilmiştir. Beden Allah'ın kullarına sunduğu ve korunmasını emrettiği en önemli değerlerdendir (Çekiç, 2019, s. 36). Kişi tek başınayken de çıplak oturmamalı ve mahremiyetine dikkat etmelidir. Birey, kimse görmese de Allah'ın gördüğü bilinciyle hareket etmelidir. Hz. Peygamber "Allah, kendisinden utanılmaya daha müstahaktır" (Buhârî, "Gusl", 20). Olayın önemini ifade etmektedir. Tek başınayken bile mahremiyetini koruması gerektiği bilinciyle yetiştirilen çocuk başka insanlar ile arasındaki mahrem çizgileri daha net bir şekilde belirler.

Günümüzde seküler olanın öne çıkmasıyla birlikte beden bir gösteriş unsuru haline gelmiştir. Giyim-kuşam tarzlarından saç biçimlerine, estetik ameliyatlardan takılara kadar bedenin bir yandan tüketim diğer yandan imajinatif anlamlar açısından bir gösteri haline gelmiştir (Tekin, 2022, s. 165). Bedenin bir gösteriş alanı haline gelmesi bedenin kamusal alana sunulmasıyla birlikte mahremiyet sınırlarını da genişletmektedir.

2.4.2. Mekân/Mesken Mahremiyeti

Bireyin kendine özgü ve özel alanını din, gelenek, görenek ve felsefi anlayışı belirlemektedir (Akyüz, 2016, s. 178). Mahremiyetin boyutları içerisindeki en önemli hususlardan biri de mekân mahremiyetidir. Mekan mahremiyeti ile kast edilen mesken veya mekan mahremiyetidir (İpek, 2020, s. 22). Mahrem alan herkese açık olmayan dokunulmaz alandır (Türk, 2022, s. 138). İnsanın sığınma, korunma, gizlenme, sükûn ve huzur bulma yeri olan mesken, mahrem bir alandır (Aydın, 2015). Mesken, bireylerin kamusal alanda yaşayamadığı şeyleri yaşamaya olanak bulduğu bir alandır.

Bu sebeple hiç kimse tarafından müdahale edilemeyen ev içi yaşam, her birey için mahrem alan olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2015).

Mekân mahremiyetinde akla gelen ilk kavramlardan biri de evdir. Ev insanın özel hayatının merkezidir. Müslüman bir birey için ev diğer insanların serbestçe girip çıkamayacağı mahrem bir mekandır (Erdem, t.y., s. 55). Bu sebeple İslâm kültüründe ev, insan fitratında var olan mahremiyetin sağlandığı ve gizlendiği harem olan yerdir. Ev bireyin kendisini güvende hissettiği, insanın kendi olabileceği bir yerdir, bu sebeple mahremiyeti esas alır. Ev, istenmeyen dışarıda bırakıldığı “mesafe belirleyici” mekandır. Evin iç mimarisinde düzenlemeler ile mesafe koruyucu işlevi temin edilmektedir. Örneğin oturma odası ve yatak odası arasındaki mesafe evin içine giren kişi ile ev sahibi arasındaki mesafe ve mahremiyeti korumaya yöneliktir (Barbarosoğlu, 2019, s. 77).

İslâm dininin insana tanıdığı temel haklar arasında en önemli olanlardan biri de mesken dokunulmazlığıdır (Karakuzu, 2023, s. 21). Eve ya da odaya girerken izin isteyerek (en-Nûr 24/59) veya selam verilerek girilir (en-Nûr 24/27). Evde kimse yoksa ya da müsaitlik durumu bulunmuyorsa geri dönmek uygundur (en-Nûr 24/28). Başka bir evi gözetlemek de mekân mahremiyetinin ihlallerindedir. “Birbirinizin eksikliğini görmeye (ve duymaya) çalışmayın, birbirinizin mahrem hayatını araştırmayın” (Buhârî, "Edep", 57).

Hz. Peygamber evlere girilmesi ile ilgili olarak şöyle buyurmaktadır: “Adam, evine girdiği zaman şöyle dua etsin: Allah’ım doğrusu ben senden hayırlı çıkış diliyorum. Allah’ın ismiyle girdik, Allah’ın ismiyle çıktık Allah’a güvenip dayandık. Sonra da ev halkına selam versin” (Ebû Dâvûd, “Edep”, 112). Hz. Peygamber, bireyin kendi evine girerken dahi selam vermesinin önemi vurgulamakla birlikte Allah’ın adını anmanın ve hayır duasında bulunmanın önemini de ifade etmektedir. Ebeveynlerin kendi evinin içinde dahi diğer bireylerin mahremiyetine saygı göstermesi bu tavrı görerek yetişen çocukların mahremiyet konusunda daha hassas davranmalarına sebep olacaktır. Ebeveynlerin çocuklarına bir yere girerken ya da çıkarken sadece selam vermelerinin yeterli olmayacağı aynı zamanda izin de alınmasının gerekli olduğu açıklanmalı ve bu konuda rol model olunmalıdır.

Aile fertlerinin ayrı odalara sahip olması, çocuk ve genç bireylerde özel bir alan algısı oluşturmaktadır. Ailedeki diğer bireylerin bu alanlara girerken izin istemesi önem arz

etmektedir. İnsanların özel alanlarına izin almadan girmek, özel eşyalarını izni olmadan kullanmamak ve karıştırmamak bireyde mahremiyet algısını pekiştirecektir.

Mekân bireyin mahremiyetini koruyucu bir işleve sahiptir. Bireyin ve ailesinin güvenliği için bireysel ve toplumsal huzur açısından mekân mahremiyetini korumak, sınırları aşmamak, ihlal etmemek ve ihlal edilmesine izin vermemek gerekir. Mesken dokunulmazlığını ve mahremiyetini ihlal etmenin İslam hukukunda ve modern hukukta cezai müeyyidesi söz konusudur (Mücahit & İder, 2022, s. 67).

2.4.3. Bilgi Mahremiyeti

Bilgi mahremiyeti ile kast edilen, paylaşımı istenmeyen her türlü özel bilginin istek dışı elde edilme ve ifşa edilmesinden korunmasıdır (Martı, Yıldız, & Çınar, 2019, s. 67). İnsanın özel bilgilerinin korunması ancak bilgi mahremiyeti ile mümkündür. Bilgi mahremiyeti kişisel verilerin toplanması ve depolanması ile ilgilidir. Kişiler arasındaki bilgi alışverişi, bilginin ne kadarının paylaşılıp paylaşılmayacağı ya da bireyin diğer insanların ilgisi ve bilgisi dışında bıraktığı gizli tutmak istediği alanı ifade etmektedir. Mahrem sayılan özel bilgilerin istek dışında ifşa edilmesi ve elde edilmesi bilgi mahremiyetinin ihlalidir. Bilgi mahremiyeti ile kastedilen özel bilgilerin korunmasıdır. Bilgi mahremiyeti, insanın namus ve şeref dokunulmazlığını kapsamaktadır. İnsan haklarının en önemlilerin biri olan ve çoğunlukla “ırz” kavramı ile ifade edilen “kişinin dokunulmazlığı” ilkesine büyük değer verilmektedir (Çağrı, 1996, s. 63).

Bilgi mahremiyeti kapsamında kişi kendisi hakkındaki özel sayılan bilgileri ve başkaları hakkındaki gizli bilgileri saklı tutması gerektiğinin bilincinde olmalıdır. İslam dini toplumun huzurunu insana verdiği hak ve sorumluluklarla sağlamaktadır. Bireye haklar verirken, dokunulmazlıklar kazandırırken aynı zamanda insana bazı sorumluluklar da verir ki diğer insanların haklarını korusun, o insanların da sınırını bilsin. İslam tecessüs, sırları ifşa, gıybet, iftira, söz taşımak gibi yasaklarla insanın bilgi mahremiyetini korumaktadır.

Bilgi mahremiyeti, bireyin gizli bilgilerini nasıl kullanacağı ve kontrol edeceğini bilmesidir. Mahremiyet bireyin özel alanında rahatsız edilmeden kalabilmesidir (Margulis, 2003). İnsanlar kendilerine ait bilgiler etrafında sınırlar yaratır. Sınırlar içerisindeki tüm bilgiler gizli kabul edilir ve bu sınırlar ihlal edildiğinde mahremiyetlerinin ihlali duygusu ortaya çıkmaktadır (Gümüştan & Yılmaz Irmak,

2020, s. 203). Bireyin özel alanına diğer insanların izinsiz müdahalede bulunmaları mahremiyet ihlali sayılmaktadır.

Tecessüs, insanın gizli tutmak istediği, öğrenilmesini istemediği özel durumunu merak etme ve onun bilgisi ya da rızası dışında gizlice araştırıp soruşturma demektir (Çağrı, 2011, s. 246). Sır mahiyetinde özel olan bilgiler bireyin isteği dışında gizlice öğrenildiğinde, bilgi mahremiyeti ihlal edilmiş olur. Kur'an-ı Kerim'de "Müslümanların ayıplarını araştırmayınız" (el-Hucurât 49/12) ayeti ile tecessüs etmek yasaklanmış ve sırların saklanması mahremiyet hakkı olarak tanınmıştır.

Sır ise kişilerin gizli kalmasını istediği herkes tarafından bilinmeyen, açıklanmamasında kişinin menfaati bulunan hususlar ve bir kimsenin vakıf olduğu, gizli tutmak zorunda olduğu malumatlardır (Kahraman, 2008, s. 42). Kur'an-Kerim'de sır kavramı insanın içinde saklı tuttuğu özel durumunu, duygu ve düşüncelerini, başkalarından saklayarak söylediği ve duyulmasını istemediği sözleri ifade etmektedir (Çağrı, 2009, s. 114).

Sosyal medya aracılığı ile paylaşılan fotoğraf, video ve ses kayıtları ile birlikte özel hayat açık bir şekilde sergilenmektedir. Birey kendisini ve çevresini ifşa etmekten çekinmemektedir. Gelişen teknoloji ile hayat daha da kolaylaşırken, mahremiyet ihlalleri de kolaylık kazanmıştır. Aile insanın mahremidir. Aile sırlarını ve özel bilgilerini korumak da bilgi mahremiyetidir (Martı vd., 2019, s. 89).

2.4.4. Sosyal Medya Mahremiyeti

Gelişen teknoloji ile sosyal medya platformları hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Değişen teknolojik gelişmeler ile birlikte mahremiyet kavramı da değişime uğramış, sanal ortamlarda kişilerin tutumları ve tercihlerine göre farklı uygulamaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Alkan, 2022). Bireylerin sosyal medyada takip etme ve takip edilme isteklerinin karşılanması için kendini ifade etme, duygularını paylaşma, fotoğraf, video, ses kayıtlarının paylaşımı bireyler açısından farklılık göstermektedir. Sosyal medya platformlarının birey için olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Sosyal medyanın kullanımında, saniyeler içinde dünyanın diğer ucundaki kişilerle iletişim imkânı sunması, kısa sürede gerekli olan bilgilere erişim fırsatı sağlaması, dünyada gerçekleşen siyasi, sosyal, ekonomik vb. gelişmelerden bütün insanların haberdar olabilmesi, ekonomiye ivme kazandırması vb. olumlu yönleri arasında yer almaktadır. Sosyal medyanın olumsuz yönleri arasında ise insanın

zihnini fazlaca meşgul etmesi, zamanın dengeli bir biçimde kullanımını önlemesi, kişiyi bağımlı hale getirmesi, kullanılmadığında mutsuz hissettirmesi, kişiye ve toplum mahremiyetine zarar verdiği bilinmektedir. Reklam ve tanıtımının yapılması istenen ürün/marka çalışmalarında sıkça kullanılan sosyal medya platformları kişinin kendi isteği dışında, mahrem sınırları içerisindeki bilgilerin ifşa edilerek istismara açık bir hale gelmelerine sebep olmaktadır. Günümüzde mahremiyet sınırlarının giderek küçüldüğü ve ihlallerin arttığı aynı zamanda sosyal medya kullanımının bireylerin yaşamlarında tehdit unsuru sayılabilecek riskleri barındırdığı görülmektedir (Değer, 2018, s. 174).

Sosyal medya ile paylaşım, arkadaşlık, özgürlük, mahremiyet, güvenlik, ün gibi birçok kavram yeni anlamlar kazanmıştır. Sanal ortam üzerinden kurulan arkadaşlıklar, sanal ortamdaki fotoğraf, video vb. paylaşımlar ve sahip olunan sanal özgürlükler gerçekliğin yeni bir boyut kazanmasına neden olmaktadır (Kütükoğlu, 2019, s. 77). Görünür olmak ise daha fazla göz tarafından denetlenmeyi göze almak demektir (Barbarosoğlu, 2019, ss. 14-16). Görünmenin, beğenilmenin ve fazla takipçiye sahip olmanın popüler sayılması, sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile mahrem alanların paylaşımı ihlal görünümünden çıkararak meşrulaştırılmış ve bu durum insanlar için normalleştirilmeye çalışılmıştır. (Çoban, 2019, s. 54). Bu yeni anlayış ile birlikte sosyal medya platformlarında merak giderici alan olarak mahremiyet sınırları daralmaktadır. Bireyler tıklanma ve beğeni elde etme üzerine kurulan bu yeni anlayışın birer parçası haline gelmektedirler (Yüksel, 2021). Özel hayatını paylaşmaktan sakınmayan bireyler, hem gözetleyen/ifşa eden hem de gözetlenen/ifşa edilen bir mantalitenin yerleşmesi ile beraber gözetleme-dikizleme durumunu karşılıklı boyuta getirmektedirler (Çoban, 2019, s. 25).

Sosyal medya mahremiyeti ve internet güvenliği konularında bilinçlenmek, kişisel verileri korumak birey için büyük önem taşımaktadır. Sosyal medya kullanırken bilinçli bir şekilde bilgi paylaşmak, sosyal medya mahremiyeti için oldukça önemlidir. Hangi bilgilerin kime ve ne şekilde paylaşılacağı konusunda dikkatli olmak kişisel mahremiyeti korumaya yardımcı olacaktır. Sosyal medya platformlarında kişisel bilgilerin sadece tanıdık kişiler ile paylaşılması, profil gizlilik ayarlarının kontrol edilmesi, özel bilgilerin kimlerin erişebileceğini kontrol altında tutmak adına önem arz etmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerin sosyal medya platformlarında çocuklarının

erişebileceği içerikleri sınırlandırması ve ne tür sitelere girebileceklerini kontrol edebilmesi için denetim araçlarını kullanması, çocukların güvenli bir şekilde sosyal medya platformlarını kullanmalarına olanak sağlamaktadır. Ebeveynlerin bu süreçte çocukları ile açık ve dürüst bir iletişim kurması da önemlidir.

2.5. Gelişim Dönemlerine Göre Mahremiyet Eğitimi

2.5.1. Bebeklik Döneminde Mahremiyet Eğitimi (0-2 Yaş)

Dünyaya geldiği andan itibaren bebek duyuları ile çevresindekileri tanımaya ve anlamlandırmaya başlamaktadır. Bu dönemde bebeğin gelişim özellikleri nedeniyle sözlü bir şekilde eğitilmesi mümkün değildir. Bu dönemde sunulan koku, tat, görüntü, ses ve temas bebeğin zihninde anlamlandırılmaktadır (İder, 2019, s. 68). Mahremiyet konusunda ebeveynlerin kendilerinin ve çocuklarının mahremiyetlerine duyarsız kalmaları ilerleyen dönemlerde ebeveynlerde ünsiyet oluşturacağı ve devam edebileceği ihtimali sebebiyle uygun değildir. Ebeveynlerin çocuklarının mahremiyetini doğduğu andan itibaren koruması gerekmektedir. Çocuk, bedenini ve yaşam alanına sahip çıkacak ve koruyacak olgunluğa erişinceye kadar ebeveynleri mahremiyetini korumalı ilerleyen süreçte ise çocuk üzerindeki denetimini sürdürmelidir.

Bebeklik döneminde karşılanması gereken ihtiyaçların (emzirme, alt değiştirme, banyo yaptırma vb.) uygun ortamlarda yapılmaması çocukların mahremiyet açısından olumsuz etkilenmelerine ve ilerleyen süreçte kendi özel alanlarını koruma konusunda problem yaşamalarına sebep olmaktadır. Bebeği banyo yaptırırken, giydirirken veya tuvalet eğitimi verirken özel bölgelerin annesi ve babası dışında kimsenin görmemesine özen gösterilmelidir. Bu dönemde ebeveynlerin sergilemiş olduğu tutumlar ile çocuğun mahrem alanlar ve gizlilik konusunda ileriki yaşlarda geliştirilecek olan farkındalığın ilk adımları atılmış olur (Eraslan vd., 2023). Ebeveynlerin bu dönemde çocuk ile iletişiminde hassas ve özenli olması, sakin ve huzur verici bir ses tonu ile yaklaşması önemlidir.

Bu dönemde bebekleri severken dudaktan öpme, özel bölgelere dokunma gibi davranışların yapılmaması gerekir. Cinsel organın sevgi unsuruna dönüşmesi veya diğer insanlar için teşhir edilir bir malzeme haline gelmesi hatalı bir davranıştır. Bebeklik döneminde çocukları çaresiz kalacak şekilde tutmak, sarılmak, öpmek çocuğun kendini koruyabilme becerisini olumsuz etkilemektedir. Bu dönemde çocuğu

savunmasız bırakacak durumlardan uzak durulması ve çocuğun isteklerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Bebeklik dönemi mahremiyet eğitimi sürecinde, bebeğin mahremiyetine saygı duyarak ebeveynlerin yaklaşımları ve davranışları ile mahremiyet bilinci kazandırılmış olur. Bu dönemde bebeğe devamlı olarak aynı kişinin bakım vermesi ve fiziksel, duygusal ihtiyaçlarını karşılarken tutarlı bir ilişki kurması önemlidir. Bu şekilde çocukta güvenli bağlanma tarzı oluşmaya başlamaktadır. Güvensiz bağlanma tarzlarına sahip bireyler “hayır” diyebilme becerilerini geliştirememekte ve bu durum mahremiyet gelişimlerinin de olumsuz etkilemektedir (Eraslan vd., 2023, s. 30).

2.5.2. İlk Çocukluk Döneminde Mahremiyet Eğitimi (2-6 Yaş)

2-6 yaş döneminde çocuğa kendi kararlarını verip tercihlerine yönelme konusunda ortamlar sağlayarak özgüveni geliştirilmelidir. Çocuk bu sayede kendisini ifade etme özgürlüğünü kazanarak çevresindeki insanlardan ayrı bir birey olduğunu hissedecektir. Bu dönem, mahremiyet eğitiminde iletişim sürecinin başladığı dönemdir. İlk çocukluk döneminde çocuğa yaş ve gelişim dönemine uygun şekilde mahremiyet bilinci kazandırılmalıdır. Çocuğa özel alanları anlatılıp, özel alanlarına yönelik istenmeyen bir dokunuş sonrası ne yapılabileceğinin anlatılması gerekmektedir (Eraslan vd., 2023, s.).

Bu dönemde keşif, merak ve ilgi çocuk ile muhatabı arasındaki iletişime yön veren temel uyarıcı konumundadır. Bu dönemde çocuklar kendi bedenlerini keşfetmektedir. Çocuklar çoğunlukla akranlarını, karşı cinsi, erkek ve kızlar arasındaki bedensel farklılıkları merak etmekte, bebeğin oluşumu, hamilelik ve doğum vb. konular hakkında sorular yönelmektedirler (Eliküçük vd., 2011). Ebeveynler bu sorular karşısında tepki göstermemeli, susturmamalı ve bu tür soruları cevapsız bırakmaktan kaçınmalıdır. Gelişim süreçlerine uygun bir şekilde cevaplar verilmelidir. Bu tür soruları cevaplamaktan kaçınan ebeveynlerin çocukları sorularının cevaplarını başka kaynaklarda aramaktadır. Bu durum ebeveynlerin otoritesini ve çocuk ile olan ilişkilerini zedelemektedir.

Bu dönemde çocuklar hem cinslerinin davranışlarını model olarak almaktadırlar (Yeşilyaprak, 2004, s. 207). Kız çocukları anne-ablasını, erkek çocuk ise baba-abisini rol model alarak taklit ettiğini söylemek mümkündür. Ebeveynlerin giyinirken, tuvalet-banyoyu kullanırken kapıyı kapalı tutma, başkasının odasına girerken kapıyı

çalma, başka insanlara ait eşyayı kullanırken izin isteme vb. davranışları çocuğun bu dönemde mahremiyet anlayışının şekillenmesine katkı sağlamaktadır (İder, 2019, s. 71). Ebeveynlerin her an çocuğun gözetiminde olduğu bilinciyle olumlu davranış sergilemeleri önem arz etmektedir.

Bu dönem, çocuğun giyinme-soyunma, tuvalet ihtiyacını kendi başına hallebilme ve diğer fiziksel becerileri kazanması ile birlikte mahremiyet eğitimi için fırsat dönemi olarak bilinmektedir. İlk çocukluk döneminde kaba motor becerilerinin gelişmiş olup ince motor kaslarının gerektirdiği davranışları yerine getirmesi mümkün olmamaktadır (Yeşilyaprak, 2004, s. 60). Gelişimsel bir sıra izleyen bu davranışlar için ebeveynlerin desteği önem arz etmektedir. Çocuk pantolonu giyerken ebeveynin sadece düğmesini iliklemesi bu duruma örnek gösterilebilir. Anne/babanın çocuğun tuvalet, banyo, giyinme vb. durumlarda destek olurken bakışlarını kaçırmaması “sana bakmıyorum” demesi ya da çocuktan özel alanlarına dokunurken izin istemesi vb. tutumlar çocuğun kendi bedeni için “özel alan” algısı oluşturmaya olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda diğer insanların özel bölgelere bakma ve dokunma hakkı bulunmadığına yönelik anlayış geliştirmesine olanak sağlayacaktır. Çocuğun başkalarının yanında giydirilmesi, kardeşleri ile birlikte banyo yaptırılması, ebeveynlerin çocuklarının yanında mahremiyetlerine dikkat etmeyerek giyinip/soyunması mahremiyet eğitiminde kaçınılması gereken durumlar arasında yer almaktadır (İder, 2019).

Mahremiyet eğitiminde aile yaşantısının eğitsel bir değeri bulunmaktadır. Evde yaşananların başkaları tarafından bilinmemesi ve öğrenilmemesi adına perde, pencere ve kapıların kapalı tutulması ev içinde yaşananların gizli ve özel kalabilmesi için tedbirler alınması aynı zamanda ev içerisindeki konuşmaların, aile içi sırların paylaşılmaması ya da belirli insanlarla paylaşılması aile üyelerinin bir sorumluluğudur (Toksarı, 2012). Bu bilincin ve sorumluluğun kazandırılması ebeveynlerin ev içerisindeki olumlu davranışları ile mümkün hale gelebilmektedir. Ebeveynlerin çocuğun izni ile odasına girmesi, eşyalarını izinsiz karıştırmaması ya da yatak odasına izinsiz giren çocuğu uyarmaları, mekânın özel olduğu bilincini oluşturacaktır. Meskenin/mekânın, kişinin aklında ve kalbinde başlayan mahremiyet duygusu ya da algısının öğrenildiği ilk alan olduğu bilinmektedir (Aydın, 2015, s. 292). Bu dönemde çocuğa ayrı bir oda verilmesi mahremiyet eğitimi için önem arz etmektedir.

2.5.3. Son Çocukluk Döneminde Mahremiyet Eğitimi (6-11 Yaş)

Son çocukluk döneminde ebeveynlerin çocuğu aktif olarak dinlemesi anahtar tutumdur. Çocuk her şeyini anne/babası ile konuşabileceğini, paylaşabileceğini bilmelidir (Eraslan vd., 2023). Bu süreçte ebeveynlerin yargılamadan dinlemeleri ve yol göstermeleri önem arz etmektedir. Bu dönemde çocuk okul hayatı ile tanışmaktadır. Okul hayatı ile birlikte çocuğun yaşamına kurallar, kişiler ve farklı otoriteler bir anda girmektedir. Son çocukluk döneminde artan sosyal ilişkilere bağlı olarak çocuğun kendi mahremiyetini koruması ve başkasının mahremiyetini korumaya yönelik öğretiler sunulmalıdır. Bu dönemde ebeveynlerin ve öğretmenlerin iş birliği yapması önem arz etmektedir (İder, 2019). Bu dönemde ebeveyn, ekran kullanımı süresi konusunda çocuk ile ortaklaşa bir karar vermeli kullanım zamanları belirlenmelidir. Aynı zamanda çocuk için uygun olmayan TV kanalları ve sitelere erişimine sınırlandırma getirilmelidir.

Özel eşyaların, giysilerin toplanması sorumluluğu çocuğa verilmeli, başkalarının özel eşyalarını kullanmama bilinci kazandırılmalıdır. Çocuğa ait bir eşya kullanılırken izin istenmelidir. Son çocukluk döneminde çocukların ergenliğe karşı merak duydukları ve bilgi edinme telaşına düştükleri gözlemlenmektedir (İder, 2019). Çocuklara ergenlik belirtileri ve hormonal gelişim göz önünde bulundurularak bu konuda bilgiler verilmeli ve olumlu bir dille anlatılmalıdır (Eraslan vd., 2023).

2.5.4. Ergenlik Döneminde Mahremiyet Eğitimi (12-18 Yaş)

Bu dönem, bireyin ebeveyn kontrolünün sınırlarını zorladığı kimlik kazanma sürecinin bir neticesi olarak mahremiyet hakkını talep ettiği dönemdir. Yetişkinliğe ilk adım evresidir, çocukluk ile yetişkinlik çağı arasındaki geçiş dönemidir (Uslu, 2018, s. 4). Ergenlik, bedence büyümenin, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel gelişmelerin olduğu buluş ile başlayan evredir (Kulaksızoğlu, 1998) .

Ergenlik dönemi; erken ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik şeklinde üç döneme ayrılmaktadır. Erken ergenlik dönemi 12-14 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde üreme olgunluğunun başladığını gösteren ikincil cinsiyet özellikleri gelişmektedir. Orta ergenlik 15-18 yaş aralığındaki dönemdir. Bu dönemde farklı bir birey olma ve bu durumu ebeveynlerine kabul ettirme girişimi içerisindedirler. Geç ergenlik, 18 yaş ile başlamakta ve kimlik duygusunun bütünleşmesi ile sona ermektedir (Derman, 2008).

Bu dönemdeki bireyler, ebeveynlerine kendilerine dair şeyleri anlatma konusunda seçici davranmaktadırlar. Bu sebeple ergenlik dönemindeki bireylerin ebeveynleri ile olan iletişimleri azalmaktadır (Keijsers & Poulin, 2013). Ergen bireyler bu dönemde benlik imajlarını belirlemek ve geliştirmek için özel alana ihtiyaç duymaktadırlar. Odanın kapısını kapatma, eşyalarına izinsiz dokunulmasından rahatsızlık duyma, arkadaşları ile yalnız vakit geçirmek mahremiyet ihtiyaçlarına birer örnektir. Ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarının telefonunu karıştırması, internet geçmişini incelemesi, günlüğünü okuması, eşyalarını karıştırması güvensizlik belirtilerindedir (Gümüşten & Yılmaz Irmak, 2020, s. 205). Bu durumu gören ergenlik dönemindeki birey, özel hayatına saygı duyulmadığını ve mahremiyetinin ihlal edildiğini düşünmektedir. Yapılan bir araştırmada ebeveynlerin, ergen çocuklarının mahremiyetinin ihlali arttıkça çocuklarda anksiyete ve depresyon belirtilerinin arttığı tespit edilmiştir (Hale III, Raaijmakers, Gerlsma, & Meeus, 2007). Bu dönemde aile içinde sağlıklı bir iletişim ortamının oluşması hem ergen birey için hem de ebeveynler için önem arz etmektedir.

Ergenlik döneminde bireyler estetik kaygılar sebebiyle ayna karşısında saatler geçirmektedir. Bu durum bireyin içine kapanmasına ve insanlardan uzak kalmasına sebep olabilmektedir (Yavuzer, 2010, ss. 45-49). Bu dönemde bireylerin bedenlerini değiştirme çabasına girdiği ve bedenlerini estetik bir unsur olarak algıladıkları gözlemlenmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için çocuklara bedenlerinin emanet olduğu anlayışı kazandırılmalı ve kusursuz bir güzelliğin bulunmadığı anlatılmalıdır (İder, 2021, s. 81). Bu dönemde bedeni ön plana çıkaran mahremiyeti hiçe sayan moda zihniyetinden çocuklar etkilenmektedir. Örtünme ihtiyacı yerine, ilgi çekmeyi, görünür olmayı ve gösterişi amaçlayan moda akımları beden mahremiyetini tehdit eden unsurlar arasında yer almaktadır. (Güneş, 2017, s. 61).

Bu dönem mahremiyet ile ilgili problemlerin sıklıkla baş göstermesi sebebiyle kriz dönemi olarak da bilinmektedir. Bu dönemde gözlemlenen mahremiyet ile ilgili problemler aslında ergenlik öncesi dönemdeki eğitimin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır (İder, 2021, s. 78). Cinsiyet eğitimi ile alakalı olarak buluş öncesinde çocuk sorular sormakta, aldığı cevapları değerlendirmektedir. Buluş dönemi sonrasında ise deneyimlediği değişimleri anlamlandırarak tutum ve davranışlarını kültürel değerlere göre şekillendirmektedir (Fırat, 1986, s. 25). Bu

sebeple buluğ sonrası yaşanan değişimler buluğ öncesinde edinilen bilgiler sayesinde olmaktadır. Mahremiyet eğitimi de cinsiyet eğitimi gibi ergenlik öncesi dönemde verilmeye başlanmalıdır. Mahremiyet olgusu kişisel gelişimin önemli parçalarından biridir. Ergenlik döneminde gizlilik sınırları da değişim içindedir.

Ergenlik döneminden önce ebeveynlerin otoritesini ve saygınlığını takdir eden çocuk, ergenlik ile birlikte onların başarısını kontrol becerisi ile değerlendirmeye başlayacaktır. Mahremiyet eğitiminde anne-babanın olumlu tutumlarının birincil unsur olduğu bilinmektedir (Kılavuz, 2005, s. 49). Çocuğun bu dönemde karşı cinse olan ilgisi artmaktadır. Bu sebeple anne/babası ile olan iletişimi karşı cinsle kuracağı ilişkide belirleyici olmaktadır. Eş seçiminde ve evlilik hayatında eşi ile kuracağı ilişkide birey, ebeveynleri ile kurduğu ilişkiden etkilenmektedir (Güneş, 2017, s. 59). Mahremiyet eğitimi karma yaşama hazırlık şeklinde olmalı, birey kadın-erkek ilişkilerinde sınırı bilmelidir (İder, 2021, s. 85)

Bu dönemde özellikle de kız ve erkek kardeşlerin odaları ayrılmalıdır. Bu konu hakkında Güneş (Güneş, 2017, s. 60) aynı cinsiyetteki kardeşlerinin yataklarının ayrılması gerektiğini, farklı cins kardeşlerin de ilkökul dönemi ile birlikte odalarının ayrılması gerektiğini savunmaktadır. Bu durum beden mahremiyetini korumaya yönelik bir yaklaşımdır.

2.6. İlgili Literatür

Ülkemizde mahremiyet kavramı hakkında yıllar içerisinde birçok tez, makale ve kitap kaleme alınmıştır. Gelişen teknoloji ve zamanın değişim hızı göz önüne alındığında gençlerin bulunduğu her ortam da bu hızlı değişimlerden payını almıştır. Mahremiyet kavramı farklı boyutları ve mahremiyet eğitimi gibi farklı başlıklar altında araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları hakkında şunlar söylenebilir:

Semiha Çakır tarafından “4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü (Sivas Örneği)” adlı yüksek lisans tezi çalışması yapılmıştır. Tez çalışmasında çocuğa mahremiyet eğitimi sürecinde ebeveynlerin görüşleri ve bu konuda din eğitiminin önemi incelenmiştir. 120 anne/baba ile anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonucunda mahremiyet eğitiminde kendilerini yeterli gören anne-babaların din eğitimi aldıkları, kendilerini bu konuda yeterli bulmayan anne-babaların ise din eğitimi almadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Çakır, 2015).

İlkay Demir, Dünya Baz ve Sinem Atarbay tarafından kaleme alınan Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisinde yayımlanan “*Annelerin Ergeni İzleme Stratejileri: Mahremiyet ve Kişisel Alan Bağlamında Fenomenolojik Bir Çalışma*” isimli makalede 10 anne ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sonucunda ulaşılan veriler yorumlayıcı fenomenolojik analiz ile değerlendirilerek annelerin ergen çocukları ile ilgili mahremiyet ve kişisel alan sınırlarının belirsiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Demir vd., 2017).

Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde 2015 yılı mart ayında “*Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu*” gerçekleştirilmiştir. 2016 yılında iki cilt halinde bildiri kitabı yayınlanmıştır. Sempozyum beş oturumdan oluşmaktadır. Nasslar çerçevesinde mahremiyet, iffet ve hayâ kavramları incelenmiştir (Ünal vd., 2016).

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri ABD’nin öğrencisi Yağmur Mutlu tarafından yazılan “*Sosyal Medya, Kimlik ve Mahremiyet: Geç Ergen Grupların Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Elazığ Örneğinde İncelenmesi*” isimli yüksek lisans tezinde Elazığ ilinde yaşayan 15-19 yaşındaki geç ergen bireylerin sosyal medyadaki kimlik ve mahremiyet kullanım pratikleri incelenmiştir. Tezde amaçlı örnekleme türlerinden kartopu örnekleme ile seçilmiş olan 30 kişi ile yapılan görüşmeler ile sosyal medyadaki mahremiyet tutumları incelenmiştir. Tez çalışmasının sonucunda örneklem grubunun kimlik ve mahremiyet algıları yetişmiş oldukları aile, çevre ve coğrafi konuma göre şekillendiği ifade edilmiştir. Bireylerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda sosyal medya ile tanışma yaşları 9-16 yaş aralığında olup günde 1 ve 10 saat aralığında sosyal medya da vakit geçirdikleri görülmektedir (Mutlu, 2019).

İbrahim Sığın tarafından hazırlanan “*Sosyal Medya Kullanan Gençlerin Mahremiyet Algısının İncelenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde online anket çalışması ile 15-30 yaş aralığındaki genç bireylere 15 farklı soru sorularak bireyin mahremiyet algısını ölçen içerikler sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda cinsiyet, siyasal görüş, eğitim durumu, yaş gibi faktörlerin bireylerin mahremiyet algısında çok fazla etkili olmadığı ve teknolojinin gelişmesiyle mahrem alan sınırlarının daraldığı sonucuna ulaşılmıştır (Sığın, 2019).

Huriye Martı ve diğeri tarafından kaleme alınan “*Dünü ve Bugünüyle İslam’da Mahremiyet*” adlı çalışmada mahremiyet olgusunun üç farklı boyutu incelenmiştir. Eserde öncelikle mahremiyetin tanımı yapılmış daha sonra beden mahremiyeti, mekan mahremiyeti ve bilgi mahremiyeti başlıkları altında İslam dini kapsamında açıklamalar yapılmıştır (Martı vd., 2019).

Habibe Çalışkan tarafından 2019 yılında “*Okul Öncesi Dönemde Çalışan Öğretmenlerin Mahremiyet Eğitimi Konusunda Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde anaokulu, okul öncesi özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görevli 25 öğretmenin, mahremiyet eğitimi hakkındaki görüşleri ve bilgi düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin mahremiyet eğitimi hakkında ve boyutları konusunda kısıtlı bilgiye sahip oldukları ve sınıf içerisinde bu eğitime yeterince yer vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Çalışkan, 2019).

Zeynep Türkyılmaz tarafından 2019 yılında “*3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Ebeveynlerin Mahremiyet Eğitimine Dair Bilgilerinin İncelenmesi (Üsküdar Örneği)*” adlı yüksek lisans tezinde çocuklarda cinsel istismarı önlemede mahremiyet eğitiminin önemine işaret etmek adına 20 ebeveyn ile görüşmeler yapılarak mahremiyet eğitimine dair bilgileri incelenmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda ebeveynlerin alana dair bilgilerinin olduğu fakat mahremiyet eğitimini sınırlı bir çerçeveden ele aldıkları bulgusuna ulaşılmıştır (Türkyılmaz, 2019).

Dürdane Gümüşt en 2020 yılında “*Ebeveyn Davranışları, Mahremiyet İhlali ve Ergenlerin Psikolojik Uyumu Arasındaki İlişkilerin Kendini Belirleme Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi*” adlı doktora tezinde ebeveyn davranışı ile ergenin uyumu arasındaki ilişkiyi mahremiyet ihlali ve psikolojik ihtiyaçlar bağlamında incelemiştir. Çalışma 6-12. sınıfa devam eden 1211 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anne-baba davranışlarının mahremiyet ihlali ve psikolojik ihtiyaçlara bağlı olarak psikolojik uyum ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gümüşt en, 2020).

Ayşegül Eryılmaz’a ait “*Dijital Çağda Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı ile Değişen Mahremiyet Algısı*” adlı yüksek lisans tezinde Bolu ilinde bulunan ve sosyal medya platformlarını kullanan lise öğrencileri ile anket çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda katılımcıların en sık kullandığı sosyal medya hesabının

instagram uygulaması olduğu ifade edilmiştir. Sosyal medya kullanımının mahremiyet algısı üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların mahrem alanlarını sosyal medya hesaplarında paylaştığı ve mahremiyet algılarının değişime uğradığı sonucuna ulaşılmıştır (Eryılmaz, 2021).

Erol Koçoğlu ve Yunus Emre Avcı tarafında 2021 yılında yazılan “Okul Müdürlerinin Görüşleri Doğrultusunda Türkiye’de Mahremiyet Eğitimi” isimli makalede Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi tarafından yayınlanmıştır. Araştırma makalesinde Türkiye’nin 7 farklı ilinde devlet okullarında görevli olan 40 okul müdürü ile görüşmeler yapılmıştır. Çalışma sonucunda okul müdürlerinin büyük çoğunluğu okullarda mahremiyet eğitimi verilmesinin gerekliliğini çeşitli gerekçeler ile açıklamışlardır (Koçoğlu & Avcı, 2021).

Mustafa Mücahit’e ait “Ailede Mahremiyet Eğitimi” isimli çalışmada mahremiyet sözcüğü, ilgili diğer kavramlar ile tanıtılmıştır. Mahremiyet eğitimi ise aile kapsamında ele alınmıştır (Mücahit, 2021).

Feryat Alkan’a ait “Sosyal Medya Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı ve Kişisel Mahremiyetin Sosyal Ağlarda Paylaşımı Üzerine Bir Araştırma” doktora tezinde X, Y, ve Z kuşaklarının sosyal medya platformlarında mahremiyet endişelerinin olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Türkiye’nin her bir bölgesinden toplamda 1600 kişiye anket yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda X,Y ve Z kuşaklarının sosyal medya kullanım dağılımları, sosyal medyada günlük geçirdiği zaman dilimlerinin dağılımları gibi bilgilere ulaşılmıştır (Alkan, 2022).

Miyase Nur Duysak tarafından yazılan “Aile ve Mahremiyet Açısından X-Y ve Z Karşılaştırmalı Kuşak Analizi: Konya İli Örneği” yüksek lisans tezinde X-Y ve Z kuşaklarında yer alan bireylerin aile ve mahremiyete ilişkin bakış açıları incelenmiştir. Araştırma 60 kişi ile görüşme sorularıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda bütün kuşaklarda mahremiyet olgusunun sınırlarının gevşediği sonucuna ulaşılmıştır (Duysak, 2023).

Son yıllarda sahaya bakıldığında mahremiyet eğitimiyle ilgili çeşitli çalışmalar ile karşılaşmaktadır. Okulların rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin hazırlamış oldukları mahremiyet eğitimi çalışmaları ve yetişkinlere yönelik mahremiyet bilinci eğitimlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Tez çalışmasının bu bölümünde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada lise öğrencilerinin mahremiyete ilişkin düşünce ve tutumlarını ortaya koyabilmek adına nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmada problemin analiz edilmesi, veri toplama aracı seçilip çalışmanın tasarlanması, toplanılan verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması son olarak da verilerin rapor haline getirilmesi ile süreç sona ermektedir. Nitel yöntemler; gözlem, mülakat/görüşme ve doküman analizi yapılarak kişilerin yaptıkları, bildikleri, hissettikleri, düşündükleri hakkında araştırma yapılmasına imkan sağlamaktadır (Patton, 2014, s. 145). Bu modelde insanlar ile ilgili olay ve olguların arasında karmaşık ilişkiler bulunması sebebiyle araştırmacı konuyu bütüncül olarak ele almalıdır. Olgular deneyimlerden kaynaklanır.

Bu tez çalışmasında durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Bu yöntemde araştırmaya konu olan durum veya durumların genelleştirilmesi yerine ayrıntılı olarak anlaşılması hedeflenmektedir (Büyüköztürk vd., 2019). Durum çalışmasında; yöntemin planlanması, bilgi toplama, bu verileri organize etme, elde edilen bulguları değerlendirme ile çalışmanın sonucuna ulaşılmaktadır. Sonuç kısmında elde edilecek ürün, olay veya durumu detaylı olarak ortaya koyarak konuyla ilgili yorumlamalar yapılabilmesi adına zengin bir içerik yapısına sahiptir (Aytaçlı, 2012, s. 3). Durum çalışması, deneysel çalışmaların aksine karşılaştırma yapmadan aralarında nedensel bağlantılar olduğu varsayılan ve deneysel yöntemlerle açıklanamayacak olayları keşfetmeye odaklı bir yöntemdir (Subaşı & Okumuş, 2017, s. 421). Sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesini ve duruma bağlı temaların tanımlanmasını konu alan durum çalışması; gerçek ortamda neler olduğunu inceleyen, sonuçların neden bu şekilde olduğunun ortaya konulduğu nitel bir araştırma yaklaşımıdır.

3.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalarda çalışma grubu genellikle küçük bir örneklem üzerinden oluşturulur (Türnüklü, 2000, s. 544). Araştırmalarda örneklemin sayısı yerine araştırmacının ihtiyacı olan bilgi miktarını karşılayıp karşılamadığı ile ilgilenilmektedir. Bu sebeple çalışma grubunun seçiminde yeterli bilgiye sahip kişilerin seçimine önem gösterilmektedir (Türnüklü, 2000, s. 548). Bu bağlamda bütünü temsil edebilecek bir çalışma grubunun seçilmesi gerekir (Karataş, 2015, s. 70).

Araştırmada durum çalışmasına uygun olarak konunun derinlemesine çalışılmasına imkân tanıyan amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi olgu ve olayların açıklanmasında ve derinlemesine çalışılmasına olanak sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmanın çalışma grubunu, Sivas ili Merkez ilçesinde bulunan 3 farklı lisede eğitim gören 30 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubu; MEB'den alınan izin doğrultusunda, Sivas ili Merkez ilçesinde bulunan 3 farklı lisede eğitim gören 9. 10. 11. ve 12. sınıflarında okuyan kız/erkek öğrencilerinden oluşan 30 gönüllü öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmadaki katılımcıların genel özellikleri tablo 3.1' de belirtilmiştir. Tabloya göre 30 katılımcının 15'i erkek, 15'i kız öğrenciden oluşmaktadır. 10 öğrenci Anadolu lisesi öğrencisi, 10 öğrenci Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencisi, 10 öğrenci Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde eğitim görmektedir. Bu görüşmelere gönüllü olarak katılan katılımcıların, araştırılan konuyla ilgili görüşleri, deneyimleri, yorumları ve tutumları gibi bilgilere ulaşılması hedeflenmektedir.

Tablo 3.1: Katılımcı Listesi

Katılımcı	Okul	Sınıfı	Yaş	Cinsiyeti
E1	AİHL	11. Sınıf	16	Erkek
E2	AİHL	11. Sınıf	16	Erkek
E3	AİHL	11. Sınıf	16	Erkek
E4	AİHL	11. Sınıf	16	Erkek
E5	AİHL	11. Sınıf	16	Erkek

E6	AL	12. Sınıf	18	Erkek
E7	AL	12. Sınıf	18	Erkek
E8	AL	12. Sınıf	17	Erkek
E9	AL	12. Sınıf	17	Erkek
E10	AL	12. Sınıf	17	Erkek
E11	MTAL	11. Sınıf	16	Erkek
E12	MTAL	11. Sınıf	17	Erkek
E13	MTAL	11. Sınıf	16	Erkek
E14	MTAL	11. Sınıf	16	Erkek
E15	MTAL	11. Sınıf	17	Erkek
K1	AİHL	9. Sınıf	15	Kız
K2	AİHL	9. Sınıf	15	Kız
K3	AİHL	9. Sınıf	14	Kız
K4	AİHL	9. Sınıf	14	Kız
K5	AİHL	9. Sınıf	14	Kız
K6	AL	10. Sınıf	15	Kız
K7	AL	10. Sınıf	16	Kız
K8	AL	10. Sınıf	15	Kız
K9	AL	10. Sınıf	16	Kız
K10	AL	10. Sınıf	15	Kız
K11	MTAL	11. Sınıf	16	Kız
K12	MTAL	11. Sınıf	16	Kız
K13	MTAL	11. Sınıf	16	Kız
K14	MTAL	11. Sınıf	16	Kız
K15	MTAL	11. Sınıf	16	Kız

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Mülakata katılan öğrencilerin genel özellikleri tablo 3.1' de verilmiştir. Tabloda öğrencilerin isimleri açık bir şekilde ifade edilmemiştir. Öğrenci kodları; cinsiyetlerine göre K-E (Kız/Erkek) şeklinde belirtilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın veri toplama sürecinde disiplinler arası bütüncül bir bakış açısı ile olgu ve olayları insanların onlara yükledikleri anlamlar bağlamında ele alınmasına yardımcı olan yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır (Karataş, 2015, s. 71). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı soruları önceden hazırlamaktadır. Bununla birlikte görüşmenin akışına göre alt sorular ile görüşmenin akışını değiştirebilmekte ve kişinin cevaplarını ayrıntılandırmasına olanak sağlamaktadır (Türnüklü, 2000, s. 547). Araştırmalarda; kişilerin deneyimlerini, görüşlerini, niyetlerini, tutum ve algılarını etkili bir şekilde ortaya koyan görüşme/mülakat en sık kullanılan yöntemlerden biridir. Bu bağlamda tez çalışmasının veri toplama sürecinde kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile veri elde edilmiştir.

Görüşme tekniği, katılımcının açık uçlu sorulara verdiği özgün cevaplar ile kişinin düşünce ve tutumlarını daha doğru bir şekilde öğrenilmesine olanak sağlayan tekniklerdendir. Bu yöntemde amaç bir hipotez test etmek değil, kişilerin deneyimlerini bütünsel olarak anlamaya yöneliktir (Türnüklü, 2000, s. 544). Bu bağlamda Sivas ili Merkez ilçesinde bulunan Anadolu İmam Hatip lisesi, Anadolu lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde eğitim gören öğrenciler ile 06 – 25 Mayıs 2024 tarihleri arasında yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilere yönlendirmelerden sakınarak sorular yöneltmiştir.

Tezde veri toplama aracı olarak kullanılan mülakat sorularının hazırlanması sürecinde literatür taraması yapılarak araştırmanın amacına uygun soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzundan uzman görüşleri çerçevesinde araştırmacılar tarafından sorular seçilerek tez çalışmasının son kısmında belirtildiği üzere son halini almıştır. Öğrencilerin demografik bilgilerini ölçmek adına araştırmacılar tarafından kişisel bilgi formunda 5 adet soru bulunmaktadır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu 7 soru içermektedir. Görüşme soru listesi VIII No'lu ekte yer almaktadır. Görüşme soruları İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü etik kurulu tarafından incelenerek onay almıştır. Bahsi geçen 16.02.2023 tarih ve 2024/01 sayılı belge çalışmanın sonunda yer almaktadır (Ek II). Çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerle görüşme yapılabilmesi için araştırmanın yapılacağı ilin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır (Ek VI).

Araştırmada görüşme uygulamasından önce ilgili okul müdürleri ile görüşülerek uygun gün ve ders saatleri kararlaştırılmıştır. Görüşmeler aşamasında gizlilik ilkelerine dikkat edilerek grup görüşmesi yerine birebir görüşme tercih edilmiştir. Görüşmeler öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda uygun bir ortam seçilerek, katılımcıların birbirlerini etkilememeleri adına araştırmacı ve katılımcı arasında gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler görüşmenin öncesinde araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Görüşme sürecinde verilerin sağlıklı bir şekilde incelenebilmesi için katılımcıların izni ile ses kayıt altına alınmıştır. Görüşme ortamında araştırmacı ve katılımcıda başka bir kişi bulunmamıştır. Bu süreçte katılımcıların mahremiyet olgusuna ilişkin duyguları, düşünceleri, tutum ve deneyimleri gibi bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada çalışma grubunu temsil eden öğrenciler ile yapılan mülakat sonucunda elde edilen veriler araştırmacılar tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Ses kaydı alınarak yapılan görüşmeler araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazılı hale getirilerek, veriler analize hazır hale getirilmiştir. Öğrencilerin mahremiyet kavramına dair görüşleri nitel veri analizi çeşitlerinden “içerik analizi” yöntemiyle değerlendirilmiştir. İçerik analizi çalışmalarının amacı, verileri derin bir işlemde geçirerek yeni kavram ve dinamiklere ulaşmaktır (Yıldırım & Şimşek, 1999, s. 162). İçerik analizinde konu ile ilgili veriler kavramsallaştırılarak yeni temaların oluşması sağlanmaktadır. Verilerin analizinde herhangi bir program kullanılmamıştır.

3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Bilimsel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik yaygın olarak kullanılan önemli iki ölçüttür. Geçerlilik araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinmekle birlikte araştırmacının çalıştığı konu ile alakalı olarak olabildiğince tarafsız bir şekilde gözlemlemesidir (Karataş, 2015, s. 76). Toplanan veriler gerçeği yansıtmakta ve araştırma sonuçlarının geçerliğine de katkı sağlamaktadır.

Güvenilirlik bilimsel araştırmalarda sağlanması gereken ilk koşuldu. İnsan davranışları değişken olabilir bu sebeple sosyal bilim araştırmalarında güvenilirlik önemli bir problem olmaktadır. Nitel çalışmalarda geçerlilik ve güvenilirlikle birlikte inanılrlık, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik ölçütleriyle konunun inandırıcılık etkisinin ortaya çıkarılması gerekmektedir (Başkale, 2016, s. 23). Araştırmalarda inanılrlığı artırmanın en iyi yolu uzun süreli etkileşimdir. Bu nedenle araştırmacının çalışmanın yapılacağı ortamlarda katılımcı ile etkileşim halinde olması ve veri toplaması için yeterli zamana sahip olması gerekmektedir. Görüşme tekniğinin kullanıldığı araştırmalarda araştırmacının soruyu soruş şekli elde edilen verilerin niteliğini etkilemektedir. Araştırmacı soruları sorarken her bir katılımcıya aynı sözcüklerle ve aynı şekilde sormalıdır (Türnüklü, 2000, s. 550).

Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin analiz edilmesi değerlendirilmesi, sonuçların doğruluğu araştırmacının yetkinliği ile de doğru orantılıdır. Bu sebeple inanılrlık sağlamanın bir diğer yöntemi de konu ile ilgili bilgiye sahip uzman kişilerin çalışmayı farklı yönleriyle incelemesidir (Başkale, 2016, s. 24). Araştırmada, geçerlilik ve güvenilirliği sağmak amacıyla görüşme sonrasında elde edilen veriler uzman bir akademisyen tarafından değerlendirilmiştir. Uzman görüşleri ve önerileri ile katılımcıların cevapları kavramsallaştırılarak temalara göre kodlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde farklı liselerde eğitim gören öğrencilerin mahremiyet olgusuna dair düşünceleri ve tutumları hakkındaki bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen veriler teorik çerçevenin sınırları içerisinde incelenerek araştırma örnekleminin verdiği cevaplar ile desteklenmiştir. Araştırmada yer alan katılımcıların çalışmanın temel sorusu olan konularla ilgili verdikleri cevaplar üzerinde durulacaktır.

Tablo 4.1: Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımı

Öğrenci Görüşleri	Yüzdeler	Kullanım Sayısı
Hesap var, gizli	%76.67	23
Hesap yok	%16.67	5
Hesap var, herkese açık	%6.67	2

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.1’ de görüldüğü üzere katılımcıların büyük bir kısmının sosyal medya kullanımında mahremiyeti ön planda tuttuğu görülmektedir. Araştırmaya katılan 30 öğrencinin %76.67’si (23 öğrenci) sosyal medya hesaplarını gizli kullanmaktadır. Bu oran, öğrencilerin çoğunluğunun kişisel bilgilerini ve paylaşımlarını yalnızca belirli kişilerle paylaşmayı tercih ettiğini göstermektedir. Sosyal medya hesabı olmayan öğrencilerin oranı %16.67 (5 öğrenci) olup, bu grup sosyal medya kullanmama yönünde bir tercihte bulunmuştur.

Herkese açık hesap kullanan öğrencilerin oranı ise %6.67 (2 öğrenci) ile en düşük oranı oluşturmaktadır. Bu küçük grup, paylaşımlarını geniş bir kitleye açık hale getirmeyi tercih etmiştir.

4.1. Öğrencilere Göre Mahremiyet Kavramının Anlamı

Katılımcılara “Mahremiyet kavramı hakkında ne düşünüyorsunuz, mahremiyet kavramı size ne çağrıştırıyor?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları şu şekildedir:

Tablo 4.2: Öğrencilere Göre Mahremiyet Kavramının Anlamı

Öğrenci Görüşleri	Yüzdeler	Görüş Sayısı
Gizlilik-Sır	%26.67	8
Beden	%10	3
Özel Alan	%53.33	16
Aile ve Sosyal Çevre	%10	3

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.3’de görülen sonuçlara göre mahremiyet kavramının, özel alan ile ilişkilendiren öğrencilerden bazıları, konu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

E2: “Mahremiyet kişinin kendi özel alanıdır. Kendi gizli, özel alanıdır.”

K2: “Mahremiyet kişinin saklamak istediği bilgiler olabilir. Kişisel hayatı olabilir. Kişisel alanları olabilir. Özel eşyaları olabilir.”

E3: “Mahremiyet insanın kendine özel sınırlarını belirleyen şeydir. Ve insan bu şekilde kendini rahat hisseder.”

Mahremiyet kavramın gizlilik veya sır olduğunu belirten öğrencilerin yorumları şu şekildedir:

E5: “Mahremiyet bir kişinin sahip olduğu şeyleri başkalarından gizlemesidir. Onu saklaması ve gizli tutmasıdır.”

K5: “Mahremiyet bir kişinin kendisi hakkında başkasının bilmesini istemediği şeyler bence.”

Mahremiyet kavramını bedenle bağdaştıran öğrenci görüşlerinden bazıları şunlardır:

K10: “Mahremiyet insanın özel yerlerini başkalarına göstermemesi.”

E13: “Mahremiyet bireyin kendisine özgü olan, bir gizlilik esasına dayanan alan. Mahremiyet insandan insana tabii ki değişebilir ama genel olarak mahremiyet ile ilgili bence çok güzel ve önemli bir şey. Çünkü insan doğduğundan itibaren bu mahremiyet kavramını aklında tam çözebilir ise ona göre bir hayat yaşayabilir ve gerçekten çok güzel bir hayat yaşayabilir. Tabii ki şu an bence mahremiyete dayalı bir dünya olduğunu söyleyemem. İnsanlar değişik hallere, şekillere girmişler; önem verilmiyor. Mahremiyetin dinimizdeki yeri de çok önemli. İnsanın nefsi var, zevkleri var, dünyevi zevkleri var. Bunlara engel olmazsa yani çok kötü şeylere sürüklenebilir. Bunları korumak amaçlı mahremiyete önem verilebilir. Yani göz mahremi vardır. Bence kulak mahremi el mahremi dil mahremi. Bunların hepsi birbiriyle bağlantılı bence. İlk önce mahremiyet deyince aslında birazcık, hoş olmasa da bence biraz cinselliğe giriyor. Çünkü yani erkeklerin mahremiyeti bence ilk önce gözleridir. Yani göz kapaklarında hâkim oldukları sürece kendilerini korurlar. Kadınların da bilhassa yani giyimlerine, kuşaklarına bulunduğu ortama göre davranışları bence bir mahremiyet türüdür.”

K6: “İnsanın özeldir. Benim bir vücudum var ve vücudumda göstermemem gereken yerleri var. Bu da müslümanlıkla alakalı oluyor zaten. Ona da mahremiyet deniyor bence.”

Mahremiyetin aile ve sosyal çevre olduğunu düşünen E1 adlı katılımcının görüşü şu şekildedir:

E1: “Bence mahremiyet ikiye bölünebilir; bir insanlarla paylaşılabilen mahremiyet çünkü insan sosyal bir varlık bazı özelliğini konuşması paylaşması lazım, derdini anlatmak deriz. Bunları söylemesi lazım yoksa hani akıl sağlığı çok iyi olmaz. Bir de hani gerçekten söylenmemesi gerekenler vardır, sadece kendine kalması gerekenler vardır. Biraz yüzeysel olanları falan başka insanlar ile paylaşabiliriz ama benim annem ve babamla yaşadığım olayın sadece ikimizin arasında kalması lazım bence ya da aile de olan kardeşimle benim aramda olan şey bence annem babam haricinde kimsenin bilmemesi lazım çünkü bu daha iç bir mahremiyet. Bir de daha yüzeysel bir mahremiyet olabilir, onu da insanlarla paylaşabiliriz çünkü insan sosyal bir varlık.”

4.2. Mahremiyet Eğitimi Hakkında Öğrenci Görüşleri

Katılımcılara “Mahremiyet eğitimi aldınız mı? Aldıysanız kimden?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları şu şekildedir:

Tablo 4.3: Mahremiyet Eğitimi ile İlgili Öğrenci Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Yüzdeler	Görüş Sayısı
Aile	%63.34	19
Almadım	%23.33	7
Aile ve okul	%10	3
Aile ve Dernekler	%3.33	1

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Mahremiyet eğitiminin, aileden aldığını belirten öğrencilerden bazıları, konu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

E4: “Ailemden aldım. Diğer insanların sınırlarına saygı duymayı öğrenerek aldım.”

K2: “Ailemden aldım aslında küçükken hepimizi yetiştiriyorlar öğretiyorlar.”

K12: “Aldım. Hani bunu yapmamalısın, burayı kimse görmemeli, bunu kimse duymamalı tarzında.”

K6: “Annem ve babamdan aldım.”

K13: “Ailemden aldım. Küçüklükten beri mesela söylüyorlar. Dikkat et kendine hani. Mahremiyetine özen göster senin olan şeyler sende saklı olmalı. Yani çevrene göstermemelisin gibi.”

K7: “Ben ailem tarafından mahremiyet eğitimi aldım. Ailem beni her şekilde bu konuda yetiştirdi. Kimseyi dinlemeyi kimsenin izni dışında onlara dokunmayı, eşyalarını almamayı bana annemle babam öğretti. Ben de gelecekte çocuğum olursa onlara öğreteceğim.”

K8: “Evet aldım. Annemden, babamdan abimden.”

K11: “Ailemden aldım. Annem küçükken veriyordu işte mahremiyet alanları var senin buralara kimse dokunamaz falan diye bu şekilde.”

Mahremiyet eğitimini hiçbir argüman belirtmeden cevaplayan öğrenciler şu şekilde ifade etmişlerdir:

K1: “Hayır, Almadım.”

Mahremiyet eğitimini hem aileden hem de okuldan aldığını belirten öğrencilerden bazıları, konu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

E7: “Önce ailemden aldım, sonra okul. Büyüdükçe görüyorsun, her şey iyi kötü fark ediyorsun. Ondan sonra kendi yolunu çiziyorsun.”

E14: “Yani biraz aileden biraz okuldan aldım.”

E10: “Aldım, ilk başta aileden başlıyor zaten işte şunu yapmalısın bunu yapmamalısın. Şunu yaparsan kötü olur falan ilk başta aileden başlıyor. Sonra okuldaki öğretmenler tarafından verilmeye devam ediyor.”

Mahremiyet eğitimini hem aileden hem de derneklerden aldığını belirten E13, düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “Küçüklükten itibaren annemden bu eğitimi aldım. Yani çok şükür dini yaşayan düşünen insanlarız. Bu konu hakkında bana bilgiler verdiler, ondan sonra yani onun harici kurslara gidiyordum. Yaz Kuran kursu orada veriyorlar 4-5 yıl önce bir tane dernek vardı oraya gitmiştim. Mahremiyet eğitimi dersleri veriyorlardı bu konu hakkında da konuşmuşlardı. Yani aldığımı düşünüyorum.”

4.3. Mahremiyetin Korunması Hakkında Öğrenci Görüşleri

Öğrencilere “Mahremiyetinizi korumak sizin için önemli midir? Neden?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerin tamamı mahremiyetin korunmasının önemini ve gerekliliğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

K7: “Mahremiyeti korumak benim için çok önemlidir. Çünkü bazen benim rahatsız olduğum şeyleri yapılmasından hoşlanmam. Örnek vermem gerekirse bana karışılması, iznim dışında karışılması, eşyalarımın izinsiz alınması ve karıştırılması, sosyal haklarımın elimden alınması. Bunlar doğru gelmiyor bana, sosyal medyada da

aynı şekilde bir insanın hesabını almak. Onun fotoğraflarını yaymak bana doğru gelmiyor. Ben de yapmam böyle şeyleri çünkü doğru değil.”

E1: “Kesinlikle önemlidir. Çünkü aslında mahremiyet dediğimiz şey insan seçme gibi bir şey çünkü bir insanla dertleşirken bile hani ağzı sıkı olmayan insanlarla dertleşersen onu herkese gider anlatır. Senin arkandan konuşulur. Ama sır tutabilen, güvendiğin, böyle kardeşin gibi sevdiğin insanlarla konuşurken çok rahat olursun.”

E2: “Evet önemlidir. Sonuçta özel hayatım herkesle paylaşamayız gizli kalması gerekir bazı şeylerin.”

E8: “Önemli, Özellikle yani özel bir şey olduğu için kendimden başkasının bilmemesini isterim.”

E3: “Evet önemlidir. Mahremiyet bu sınırların içine herkes giremez.”

K4: “Evet önemlidir. Herkes için önemlidir bence. Çünkü mahremiyet olmazsa özel alanda olmaz. Yani mahremiyetin bizim özel alanlarımızdır. Eğer mahremiyet olmazsa rahat davranamazdık. İsteddiğimiz şeyleri kendi başımıza yapamazdık.”

E7: “Önemlidir çünkü başka bir insanın başka bir insanın alanına taciz yani ihlal etmesini istemem.”

E4: “Önemlidir. Çünkü düzgün bir toplum yetişmesi için ve neslin devamlılığı için çocuklarımıza da biz örnek olacağımız için önemlidir.”

E10: “Önemli, benim bilgilerim veya bana ait olan bir şeyin başka birisinde olması onun hakkında bilgi sahibi olmasını istemiyorum.”

E14: “Önemlidir. Çünkü başka insanların bakmasını istemem.”

K2: “Önemlidir. Bence insanlar kendilerine özel şeyler isteyebilirler. Kimsenin bilmediği ya da kimsenin görmesini istemediği yerleri, eşyaları olabilir. Bunların gizli tutulabilmesi mahremiyet önemlidir.”

K10: “Önemlidir. Çünkü kendime özel bir şey. Kimsenin bilmemesini lazım”

K15: “Evet, Çünkü hani kendi öz saygım var, herkesin elde edebileceği biri olmak istemezdim.”

K8: “Önemlidir. Ben mahremiyete çok dikkat ederim. Yani mesela benim eşyalarımın dokunulmasını istemem ya da benden izinsiz bir şeyin yapılmasını istemem.

Yani ailemin benden izinsiz eşyalarımı dokunmasın. Kendime özel şeylerin başkalarına yayılmasını asla izin vermem. Yani hiç de hoşlanmam.”

K9: “Önemlidir. Kendi vücudum olsun, kendi eşyalarım olsun. Hani benim için özel.”

4.4. Sosyal Medya Mahremiyeti Hakkında Öğrenci Görüşleri

Katılımcılara “Sosyal medya hesabınızda demografik bilgilerinizi ve kendinize ait fotoğraf, video vb. paylaşımlar yapar mısınız?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları şöyledir:

Tablo 4.4: Sosyal Medyada Kişisel Paylaşım Yapmak İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Yüzdeler	Görüş Sayısı
Evet	%46.67	14
Nadiren	%6.67	2
Hayır	%16.67	5
Sosyal Medya Hesabı Olmayan	%16.67	5
Şahsi Değil Genel Paylaşımlar	%13.33	4

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Sosyal medyada kişisel paylaşım yapmakla ilgili evet cevabını veren öğrencilerin düşünceleri şu şekildedir:

K1: “Evet fotoğraf paylaşıyorum.”

E10: “Paylaşım yapıyorum. Hesabım gizli olduğu için sadece yakın arkadaşlarım görüyor.”

K11: “Yaparım. O da sadece ailem var diye aile dışı kimse ekli değil.”

Sosyal medyada kişisel paylaşım yapmakla ilgili nadiren cevabını veren öğrencilerin düşünceleri şu şekildedir:

K14: “Çok nadir.”

E3: “Çok sık olmasa da paylaşıyorum”

Sosyal medyada kişisel paylaşım yapmakla ilgili hayır cevabını veren öğrencilerin düşünceleri şu şekildedir:

K4: *“Yapmam. Arkadaşlarımı tanıdığım insanları takip etmek için kullanıyorum.”*

E9: *“Hayır, yapmam. Hesabımı da yeni açtım. Ailem başarılarımdan dolayı bu sene telefon aldı. Şu ana kadar telefon kullanmak istemiyordum sınav döneminde olduğum için.”*

K7: *“Benim hesabım gizli. Benim takipçi sayım şu an sıfır. Ben sadece sosyal medyayı eğlenmek amacıyla kullanıyorum zaten. Profil fotoğrafım ben değil, ben yokum. Profil fotoğrafımda çiçek var dediğim gibi zaten fotoğraf vesaire de paylaşmıyorum. Ben daha çok güvenliğimi esas alarak bunu düşünüyorum. Çünkü internet ortamında yayılan bir fotoğraf ya da video internet ortamından asla silinmiyor. Bunu çok net bir şekilde gözlemledim. O yüzden paylaşmayı doğru bulmuyorum.”*

Sosyal medyada kişisel paylaşımlarda bulunmayı tercih etmeyen öğrenciler, açıklamalarında doğrudan “hesabım yok” diyerek düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Sosyal medyada kişisel paylaşımlarda bulunmayı tercih etmeyen öğrencilerden bazıları düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

E1: *“Sadece gittiğim gördüğüm yerlerin fotoğrafını paylaşıyorum kendi fotoğrafımı hiç paylaşmadım.”*

E6: *“Tuttuğum takımla alakalı bazı paylaşımlarda bulunuyorum, onun dışında paylaşımında bulunmuyorum.”*

E8: *“Şu ana kadar hiç yapmadım. Sadece Fenerbahçeliyim, maç galibiyeti falan paylaşıyorum. Zaten şöyle söyleyeyim, Instagram 'da profil fotoğrafım bile yok.”*

E13: *“Yaparım, Paylaştığım iki tür şey vardır. Bir böyle dini video hoşuma gider paylaşıyorum. Bir de tuttuğum takım ile ilgili bazı postlar atarım.”*

4.5. Öğrencilere Göre Mahremiyet Kavramının Farklı Boyutları

Katılımcılara “Mahremiyet sadece beden ile mi ilgilidir? Farklı boyutları neler olabilir?” Şeklinde sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları şöyledir:

Tablo 4.5: Beden Mahremiyeti ile İlgili Öğrenci Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Yüzdellik	Görüş Sayısı
Beden Mahremiyeti	%6.67	2
Ruhsal ve Duygusal Mahremiyet	%23.33	7
İletişim Mahremiyeti	%10	3
Kişisel Alan ve Eşyaların Mahremiyeti	%56.67	17
Bilgi Mahremiyeti	%3.33	1

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Mahremiyetin sadece bedenle ilgili olup olmadığına dair Kişisel Alan ve Eşyaların Mahremiyeti cevabını veren öğrencilerin düşünceleri şu şekildedir:

K1: *“Hayır sadece beden ile ilgili değildir. Bence insanın kendi kullanım alanları mahremiyetidir. Sosyal medya da mahremiyetidir. İnsanın eşyaları da mahremiyetidir. Kişisel eşyalar.”*

K2: *“Aslında hayır mesela benim telefonumda bir mahremiyetim galerimde. Sadece beden değil bir alan, eşya, düşünceler fikirlerde bir mahremiyet çeşididir.”*

K3: *“Sadece beden ile ilgili değildir. Eşyalarımız da birer mahremiyettir. Odamız, telefonumuz.”*

K5: *“Hayır. Çünkü mesela odamız da bizim kendi mahremiyetimizdir. İşte kapıyı tıklatmak. Bu da ailemizin mahremiyetinin göstergesidir.”*

Mahremiyetin sadece bedenle ilgili olmadığını aynı zamanda Ruhsal ve Duygusal Mahremiyet olduğunu savunan öğrencilerin düşünceleri şu şekildedir:

E1: *“Hayır değildir üstünü giyip çıkardığın yer sadece mahrem olmuyor tabiki benim anılarım, kişilerle yaşadığım olaylar bunların hepsi mahremiyet çerçevesi altında sadece fiziksel olamaz ruhani de olur. Psikolojik de olur.”*

E2: *“Hayır değildir. Ruhsal psikolojik de olabilir. Mesela bir sorun yaşamışsındır kimseyle paylaşmak istemezsin sadece kendi özelindedir bu da ruhsal manevi psikolojik bir boyutu.”*

K8: “Hayır. Mesel perdeyi örtmek o da mahremiyettir. Dışarıda kimseler benim ne yaptığımı görmesini istemem. Yani bu ailemden de geliyor ailemden bana bunu öğretti zaten ben de bunu önemsiyorum.”

Mahremiyeti sadece beden ile ilgili olduğunu düşünen öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

E15: “Evet, çeşitlerinde beden mahremiyeti var. Nedir işte mahrem yerlerimizin işte gizli tutulması ne bileyim soyunurken falan kimsenin yanımızda olmaması.”

K15: “Yani benim için öyle gibi.”

Mahremiyetin sadece bedenle ilgili olmadığını, iletişim mahremiyetinin de önemli olduğunu savunan öğrencinin düşünceleri şu şekildedir:

E14: “Dil olarak da olabilir. Yani kötü sözler falan”

E8 “Konuşma olarak söyleyebiliriz. Ne bileyim. Aile ortamı, ev ortamı.”

Mahremiyetin sadece bedenle ilgili olmadığını aynı zamanda Bilgi Mahremiyeti olduğunu savunan öğrencinin düşünceleri şu şekildedir:

K13: “Mesela bir hastanın bilgilerini diğer hastaya söylemememiz gerekiyor. Başka bir çalışana da söylemememiz gerekiyor. Bence o hastayla doktor arasında ya da hemşire arasındaki özel bir bilgi.”

4.6. Öğrencilerin Mekân Mahremiyeti Hakkındaki Görüşleri

Katılımcılara “Kendinize ait bir odanız var mı?” ve “Evinizde mahremiyet kurallarına ne ölçüde dikkat edilir?” şeklinde sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları şöyledir:

Tablo 4.6: Kendisine Ait Odası Olan Öğrenci Sayısı

Öğrenci Görüşleri	Yüzdeler	Görüş Sayısı
Evet	%80	24
Ortak Alan	%6.66	2
Paylaşımlı	%13.33	4

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Kendisine ait odası olan öğrencilerin cevapları şu şekildedir:

E1: “Evet.”

Paylaşımlı oda da kalan öğrenci görüşleri şu şekildedir:

E3: “Hayır, kardeşimle birlikte kalıyorum.”

K6: “Yok, kardeşimle kalıyorum.”

E11: “Ablamla kalıyorum.”

Ortak alanlarda kalan öğrenci görüşleri şu şekildedir:

E5: “Salonda kalıyorum.”

Tablo 4.7: Ev ve Aile Mahremiyeti Kuralları ile İlgili Öğrenci Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Yüzdeler	Görüş Sayısı
Kapı Çalma ve Odaya Giriş Kuralları	%40	12
Giyim ve Beden Mahremiyeti	%23.33	7
Bilgi Mahremiyeti ve Gizlilik	%10	3
Saygı ve Karşılıklı Anlayış	%26.67	8

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların çoğunluğu, kapı çalma ve odaya giriş kurallarının önemli olduğunu ve bu kurallara uyulduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşte olan katılımcılardan alınan görüşler şu şekildedir:

K9: “Evet, herkesin kendi özel bir odası var. Bizim evde genelde kapılarımız kapalıdır. Odaya girileceği zaman kapıyı çalarız. Anne babamın girmesini istemediğimde veya özelim var girmeyin dediğimiz sürece kimse girmez. Akşamları genellikle perde çekimini falan çok dikkat ederiz. Başka yabancı kişiler evimize geldiğinde genelde odama sokmak istemiyorum. Mahremiyet bölgesi hani yatağım var yattığımız özel bir bölgedir Özel eşyalarımızı kimsenin görmeyeceğini istemeyeceğiniz olabilir. Bu sebeple misafirleri ortak alanlarda ağırlarız.”

K1: “Çok dikkat edilir. Odalara girip çıkarken kapı tıklatılır muhakkak.”

E1: *“Ben ders çalışırken ya da odamda olayım kapım kapalı olursa mutlaka kapıyı çalarak girerler.”*

K2: *“Kardeşlerimizle odalarımıza kapılarımızı tıklatarak giriyoruz ama ebeveynlerimiz bazen unutup dalabiliyorlar. Orta derecede dikkat ediliyor.”*

K12: *“Ben bir kız çocuğuyum ve benim mahrem alanlarım var. Bu alanların babamların yanında kapalı bir şekilde olması gibi. Annemlerin odası da aynı şekilde onların özeli oraya girmemeliyiz, başkası geldiğinde de almamalıyız.”*

Bilgi mahremiyeti ve gizlilik kurallarının evdeki mahremiyet açısından önemli olduğunu belirten öğrenci görüşleri şu şekildedir:

E4: *“Evde en basiti bir odaya girerken kapıyı çalarız. Aile içinde düşüncelerimizi paylaşırken dışarıya bunların gitmeyeceğini bilerek paylaşırız.”*

E15: *“Evdeki olan biteni kimseye anlatmayız.”*

Evde uygulanan giyim ve beden mahremiyeti kurallarının önemli olduğunu belirten öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

K13: *“Mesela ben üstümü değiştirirken falan hani babam olsun annem olsun kapıyı tıklar yani öyle direk bam diye dalmaz içerek kardeşim de aynı şekilde. Kız kardeşim olmasına rağmen ona da dikkat ettiriyorum. O da aynı şekilde hepimiz öyle yani dikkat ediyoruz.”*

E3: *“Giyinme konusunda odalara girme konusunda genelde dikkat edilir.”*

E5: *“Evimizde mahremiyete önem veriliyor. Ailemde kendi ailesinden öyle yetiştirilmiş. Beden mahremiyeti olarak giyim kuşama çok dikkat edilir.”*

Saygı ve karşılıklı anlayışın önemli olduğunu belirten öğrenci görüşleri şu şekildedir:

K6: *“Çok fazla bir ölçüde dikkat edilir. Çünkü hem annem hoca olduğu için biraz daha bu yüzden şanslıyım bence yani her şekilde mesela odaya girerken çıkarken kapı tıklatılır izin alınır. Şey kardeşim var günlük tutuyor mesela annemin telefonundan yazıyor şifre falan da koymaz bizim bakmayacağımızı bilir. Mahremiyet zaten bu demektir saygı yani.”*

K7: *“Annem, babam ben çalıştığımda ya da odamda yalnız kaldığımda kapım kapalıysa her daim kapıyı çalarak içeri girerler. Bende aynı şekilde keza her daim kapıyı çalarım. Birbirimize her şekilde saygı duyuyoruz. Mesela hiçbir zaman ailemin*

benim telefonumu alıp karıştırdığını görmedim. Ben de aynı şekilde. Çünkü bunlar doğru şeyler değiller. Onlar bana yeterli ahlak düzeyini verdiler ve ben yapmam gereken şeyleri biliyorum. O yüzden yapmam. Onlar da bana güvendikleri için. Bunlara karışmazlar. Birbirimize saygı duyarız.”

E8: *“Genel anlamda saygı duyar ve dikkatli olmaya çalışırım.”*

4.7. Bilgi Mahremiyeti Hakkında Öğrenci Görüşleri

Katılımcılara “Kişisel bilgilerinizi ve özel hayatınızı başkalarıyla ne ölçüde paylaşırsınız?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları şöyledir:

Tablo 4.8: Bilgi Mahremiyeti Hakkında Öğrenci Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	Yüzdellik	Görüş Sayısı
Sınırlı Paylaşım	%36.67	11
Aile ve Yakın Çevre ile Paylaşım	%43.33	13
Seçici paylaşım	%20	6

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Kişisel bilgi ve özel hayat mahremiyeti konusunda aile ve yakın çevre paylaşımı yaptığımı belirten Öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

E2: *“Sadece anne babam ve belirli ölçülerde belirli kişilerle paylaşıyorum.”*

E4: *“Eğer bu kişiler ailemse hemen hemen her şeyi paylaşıyorum. Ya da arkadaşlarımsa ailevi olmayan konuların haricinde her şeyi paylaşıyorum.”*

E12: *“Sadece ailem arasında paylaşıyorum. Böyle arkadaşlarıma falan 1-2 kişi hariç gerisine hiç söylemem. Genelde sadece ablalarım anlatırım.”*

E7: *“Yakın arkadaş çevremle ya öyle çok sıkı fıkı oldukları çocukluk arkadaşım ile paylaşıyorum ama yeni tanıştığım insanla kademeli olarak paylaşıyorum.”*

K10: *“Ben genelde kişisel bilgilerimi annemle paylaşıyorum. Her şeyimi o bilir, ablam, annem bilir. Kendimin de bir özeli var. Kimseye anlatmayacağım bir özelim var ama genelde ailemle paylaşıyorum. Özel durumlarımı ailemle paylaşıyorum. Sadece annem.”*

Bu kategorideki öğrenciler, kişisel bilgilerini ve özel hayatını ağırlıklı olarak aile üyeleri ve çok yakın arkadaşlarıyla paylaşan öğrencilerden oluşur. Bu katılımcılar, bilgilerini daha geniş bir çevreyle paylaşmaktan kaçınmaktadırlar.

Kişisel bilgi ve özel hayat mahremiyeti konusunda sınırlı paylaşım yaptığını ifade eden Öğrenci görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

E1: *“Resmi dairelerde bazen zorunlu olarak bilgi alıyorlar tabi mecburi oluyor. Onun dışında eğer babam hani senin bilgilerin lazım dediği zaman veriyorum. Onun dışında hiç kimseye vermem.”*

K1: *“Yakınlık derecesine bağlı olarak genelde yeni tanıştığım insanlarla isim soy isim daha fazla bilgi paylaşmayı tercih etmiyorum.”*

K3: *“Yeni tanıştığım insanlarla fazla ayrıntıya girmeden sadece bilinmesi gereken şeyleri söylerim.”*

K5: *“Yani bilmesi gerektiği kadar fazladan söylemem sorduğu soruya cevap veririm ya da O bilgiye ihtiyacı varsa söylerim sadece. Ya da çok yakın bir güvensen olsa güvendiğin kişiye açarım.”*

E10: *“Mesela bir olayı birisine anlatırken o olayın tüm detaylarını değil de sadece belli başlı yüzeysel anlatırım.”*

Bu görüşteki öğrenciler, kişisel bilgilerini ve özel hayatını çok seçici bir şekilde paylaştıklarını göstermektedir. Katılımcılardan 11 öğrenci resmi dairelerde gerekli işlemler için ve aile üyeleri dışında bilgi paylaşımında bulunmazken, 13 öğrenci ise sadece ailesi ve yakın arkadaşlarıyla sınırlı bilgi paylaşımı yapmaktadır.

Kişisel bilgi ve özel hayat mahremiyeti konusunda seçici paylaşım yaptığını belirten Öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

E3: *“Çok yakın olması lazım paylaşabilmem için iki arkadaşım var sadece onlar ile özelimi paylaşıyorum.”*

E5: *“Arkadaşlarımla çok fazla paylaşmam. Arkadaşlarımla yaşadığım şeyleri de aileme çok fazla anlatmıyorum.”*

K2: *“Belli bir ölçüde, genelde çok fazla ayrı bir olaylara girmemeye çalışırım ama arkadaşlarımla herhangi bir ailevi sıkıntılarını anlattıkları zaman hiçbir şekilde ben dışında hiç kimseye bunu paylaşmam en yakın arkadaşım. Dahi olsa, çünkü bana bir*

mahremiyeti anlatmış bir sırrını vermiş bence bunu kimseye söylenmemeli. Ben öyle düşünüyorum. Ben de aynı şekilde keza çok fazla. Ailemle ilgili şeyleri anlatmıyorum. Daha çok yaşadığım şeyler, günlük hayat, okul, dersler, vesaire bu tarz şeylerden bahsediyoruz. Genel olarak.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular harmanlanarak lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerin mahremiyete dair görüşlerine ilişkin sonuçlar sunulmuştur. Konu ile ilgili tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Tez çalışmasında “Lisede eğitim gören öğrencilerin mahremiyet kavramına dair görüşleri” incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin mahremiyet olgusuna hangi anlamları yükledikleri, neleri mahrem gördükleri, mahremiyetin çeşitli boyutlarını nasıl anlamlandırdıkları yapılan görüşmeler neticesinde tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmelerden aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

5.1.1. Öğrencilerin Mahremiyet Kavramı Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç

Mahremiyet olgusu insanın hayatının her dönemini etkileyen ve hayatına yön veren önemli bir değerdir. Mahremiyet bir yönüyle bireyin özel alanı diğer yönüyle tüm insanlarla ilgili olan bir olgudur. Mahremiyet olgusunun alanlarının tespit edilmesinde kültür çok önemli bir unsurdur. Mahremiyet alanlarının tespitinde dini değerler de ön plana çıkmaktadır. Araştırmada öğrencilerin mahremiyet kavramını nasıl tanımladıkları ve algıları incelendiğinde; Öğrencilerin, doğdukları andan itibaren ailelerinde ve sosyal çevrelerinde gördükleri ve mahremiyet ile ilişkili olarak edindikleri deneyim ve tecrübelerinin bugünkü mahremiyet algılarını etkilediği tespit edilmiştir. Katılımcıların %53.33'ü (16 öğrenci) mahremiyet kavramını "Özel alan" ile ilişkilendirmektedir. Kişisel alan, bireylerin fiziksel ve duygusal sınırlarını koruma hakkını ifade etmektedir. Öğrencilerin çoğu mahremiyeti özel alanın korunması olarak değerlendirirken, önemli bir kesim de gizlilik, beden ve sosyal çevre ile ilişkilendirmiştir. Bu çeşitli görüşler, mahremiyetin bireyler için çok yönlü ve önemli bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin mahremiyet anlayışları,

onların kişisel sınırlarını nasıl korumak istediklerini ve bu sınırların hangi alanlarda önemli olduğunu anlamamıza yardımcı olabilmektedir.

Araştırma bulguları incelendiğinde, öğrencilerin %26.67'si (8 öğrenci) mahremiyet kavramını “gizlilik-sır” şeklinde anlamlandırdıkları yönündedir. Bu durum öğrencilerin özel bilgilerini ve duygularını koruma isteğini yansıtmaktadır. Gizlilik ve sır kavramları, mahremiyetin en temel unsurlarından biri olarak görülmektedir çünkü bireyler kendi hayatlarının belirli yönlerini başkalarından gizlemek isteyebilirler.

Öğrencilerin %10'u (3 öğrenci) mahremiyeti "beden" ile ilişkilendirmektedir. Bu grup için mahremiyet, fiziksel sınırların korunması ve bireylerin bedenlerine yönelik saygıyı içermektedir. Beden mahremiyeti, kişinin kendi bedeni üzerinde kontrol sahibi olmasını ve bedenine yönelik müdahalelerde bilinçli olduğunu ifade etmektedir.

Son olarak, öğrencilerin %10'u (3 öğrenci) mahremiyeti "aile ve sosyal çevre" ile ilişkilendirmektedir. Bu grup, mahremiyeti sosyal ilişkiler ve aile içindeki sınırlar çerçevesinde değerlendirmektedir. Aile ve sosyal çevre, mahremiyetin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü bireyler en yakınlarındaki kişilerle bile belirli sınırlar ve gizlilikler çerçevesinde ilişki kurmayı tercih etmektedirler.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre mahremiyetin tanımı “Gizlilik-sır, kişiye özel alan, beden, sosyal ilişkilerimizdeki ve aile içindeki durum-sınırlar” olarak belirlenmiştir. Çakır'ın çalışmasında yapılan anket sonuçlarına göre mahremiyet kavramı “gizlilik, dokunulmazlık, kişinin özel alanı” sonucuna ulaşılmıştır (Çakır, 2015). Yapılan diğer araştırmalara bakıldığında mahremiyet kavramı “başka kişiler ile paylaşılmak istenmeyen , kişiye ait özel alan, kişisel olan ve gizli olması gereken her şey” (Çelikoğlu, 2007), “kişinin kendisine ait özel bilgi” (Türten, 2018) şeklinde tanımlanmıştır. Araştırmanın diğer çalışmalarla benzer sonuçlar verdiği görülmektedir.

5.1.2.Öğrencilerin Mahremiyet Eğitimi Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç

Mahremiyet eğitimi kişinin kendisini tanımasına ve sorumluluk bilinci geliştirmesine, cinsellik ile ilgili sorulara cevap bulmasına ve ahlaki problemlerin engellenmesine olanak sağlamaktadır. Katılımcıların mahremiyet eğitimini aile ve çevrelerinden informal bir şekilde edindikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin %63.33'ü (19 kişi) mahremiyet eğitimini ebeveynlerinden aldıklarını ifade etmiştir. Bu oran ile öğrencilerin mahremiyet eğitimini ebeveynleri tarafından

koyulan sınırlar çerçevesinde şekillendirdikleri görülmektedir. Mahremiyet eğitiminde ebeveynlerin rol model olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Katılımcıların mahremiyet eğitimine dair görüşleri incelendiğinde ailenin bu süreçte etkili olduğu ve çoğunlukla beden mahremiyeti ve kız-erkek ilişkisi üzerinde durulduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları, her dört katılımcıdan birinin (%23.33) yani 7 kişinin, herhangi bir formal mahremiyet eğitimi almamış olduklarını da göstermektedir. Bu durum mahremiyet eğitimi almayan öğrencilerin kendi özel alanlarına ve diğer insanların sınırları konusunda bilinçsiz olduklarını ifade edebilir.

Eğitim kurumlarının mahremiyet bilincinin geliştirilmesindeki rolüne bakıldığında, katılımcıların %10 'u (3 kişi) mahremiyet eğitimini hem aile hem de okul ortamından aldıklarını ifade etmiştir. Çalışma bulgularına göre araştırmaya katılan bazı öğrencilerin sağlık meslek liselerinde verilen dersler kapsamında öğretmenlerinden hasta mahremiyeti adı altında mahremiyet eğitimi aldıklarını dile getirmişlerdir. Bir öğrenci ise mahremiyet eğitimini aile ve dernekler aracılığıyla aldığını belirtmiştir. Bu oran, sivil toplum kuruluşlarının mahremiyet eğitimi sağlamada potansiyel bir rol oynayabileceğini ancak bu rolün henüz geniş çapta etkinleştirilmediğini göstermektedir. Bu verilere dayanarak, öğrencilerin mahremiyet eğitimini genellikle ailelerinden aldıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Mahremiyet eğitiminde çeşitli kaynakların da etkili olduğu görülmektedir. Bu çeşitlilik, eğitim kurumları ve toplumun farklı kesimlerinde mahremiyet konusunun nasıl ele alındığını ve öğrenildiğini yansıtabilir. İder' in çalışmasında ise gençlik döneminde mahremiyet algısının “öğretmen, din görevlisi, dinî cemaat, abla/ağabey, arkadaş, aile, sosyal çevre ve kitle iletişim araçları” ile şekillendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşmeye katılan öğrencilerin hepsi (30 öğrenci) mahremiyetin korunmasının önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, bireylerin özel alanlarının ve kişisel bilgilerinin korunmasına verdiği önemi vurgulamaktadır. Genel olarak görüşme sonuçları, katılımcıların istisnasız hepsinin mahremiyetin korunmasına yüksek derecede önem atfettiğini göstermektedir. Aynı zamanda bireylerin günlük yaşamlarında kişisel alanlarının ve gizliliklerinin korunmasını ne kadar gerekli bulduklarını yansıtmaktadır. Öğrencilerin mahremiyetin korunması gerektiği hususunda bilinçli olduklarını göstermektedir.

Mahremiyet eğitimi “özel alan eğitimi, ahlak eğitimi, özel hayatın dokunulmazlığı, kişisel sınırların bilinmesi ve korunma” (Türkyılmaz, 2019) şeklinde tanımlanmaktadır. “Özel bölgelerin öğretilmesi, cinsiyet ve cinsellik eğitimi, fiziksel olarak alanların ve sınırların öğretilmesi, kişisel hakların ve bedenin korunması eğitimi” (Çalışkan, 2019) şeklinde tanımlanmaktadır. Çakır’ın çalışmasında katılımcılar mahremiyet eğitimini, “anne/baba, aile büyükleri, İHL, Kuran kursu ve ilahiyat fakültesi” tarafından aldıkları bilgisine ulaşmıştır. Yapılan araştırmanın ilgili diğer çalışmalar ile benzer sonuçlar verdiği görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu mahremiyet eğitimini bir süreç olarak aileden aldıklarını ifade etmektedirler. Duran (2019) mahremiyet eğitiminde okul dönemine kadar ebeveynlerin önemli bir rol model olduğunu, anne babanın mahremiyet algısı kapsamında çocuklarının da benzer şekilde mahremiyet algılarının geliştiğini ifade etmektedir.

Çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun mahremiyet eğitimini ebeveynlerinden aldıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin bir kısmının okudukları bölüm ile ilgili olarak derslerde hasta mahremiyeti başlığı altında öğretmenlerinden bu eğitimi aldıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin mahremiyet hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, öğrencilerde ve ailelerde gördükleri mahremiyet ihlallerini uyarma ve bildirme konusunda ilgisiz kaldıkları tespit edilmiştir (Kürklü, 2011; Yaşar & Şenol, 2015). Yapılan araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin de mahremiyet eğitimine ihtiyaç duydukları ifade edilmektedir (Kefeli, 2016; Kürklü, 2011; Sağır, 2013). Sağlık bilimlerinde yapılan araştırmalarda ise hasta mahremiyetini koruma konusunda doktorların ve hemşirelerin bilgi sahibi oldukları ve uygulamada kullandıkları tespit edilmiştir (Atak Bilen, 2019; Eyüboğlu, 2022; Işık, 2013). Bu tez çalışmasında ise öğretmenlerin meslek dersleri kapsamında öğrencilere hasta mahremiyeti bağlamında bilgilendirmelerde bulunduğu öğrenci görüşü ile tespit edilmiştir.

Alan yazındaki diğer çalışmalar incelendiğinde çocuklara verilen mahremiyet eğitimi ile istismar, taciz gibi konularda çocuk bilinçlendirilerek bu tür tehlikelerden korunacağı ifade edilmektedir (Çakır, 2015). Mahremiyet eğitiminin çocuğun kendini koruması için önemli olduğu aynı zamanda mahremiyetin bir hak olarak insanın yaşam kalitesini arttırdığı birçok araştırmada vurgulanmaktadır (Akcan, 2016; Değirmen, 2014; Diler, 2014; İzgi, 2009).

5.1.3. Öğrencilerin Sosyal Medya Mahremiyeti Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç

Günümüzde sosyal medyanın kullanım sıklığı her geçen gün artmaktadır. Sosyal medya platformlarının çeşitliliğinin artması ve bu platformların gelişen teknoloji ile birlikte tanınır hale gelmesi, gençler arasında yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Bireylerin özel alanlarının ihlal edilmemesi adına sosyal medya platformlarında yapmış oldukları paylaşımlar konusunda bilgilendirilmeleri mahremiyetlerini korumaları hususunda yardımcı olacaktır.

Sosyal medyada kişisel paylaşımlar yapma eğilimi gözlemlendiğinde, katılımcıların %46.67'si (14 öğrenci) bu tür paylaşımları yapmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Bu oran, sosyal medyanın kişisel ifade ve iletişim için önemli bir platform olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu tercih, sosyal medya kullanımındaki mahremiyet kaygısının bu öğrencilerde daha az olduğunu ya da bu platformları daha farklı amaçlarla (örneğin, kendini tanıtmak, geniş kitlelere ulaşma) kullandıklarını düşündürülebilir. Sosyal medya, bireylerin kendilerini ifade etmeleri ve başkalarıyla bağlantı kurmaları için yaygın bir araç haline gelmiştir. Diğer yandan, sadece %6.67 (2 öğrenci) nadiren kişisel paylaşımda bulunduğunu ifade ederken, %16.67'lik bir kesim (5 öğrenci) kişisel paylaşımlar yapmadığını ifade etmiştir. Aynı oranla 5 öğrenci ise sosyal medya hesabına sahip olmadığını ve kullanmadıklarını ifade etmiştir. Bu tercihin altında farklı nedenler yatabilir, örneğin mahremiyet kaygıları, sosyal medyanın etkilerinden kaçınma isteği gibi. Bu durum, bazı bireylerin mahremiyetlerini koruma ve kişisel bilgilerini paylaşmama yönünde daha dikkatli davrandığını göstermektedir. Sosyal medya hesabı olmayan öğrenciler de bu gruba dahildir, bu da mahremiyetin korunması açısından önemli bir tercih olabilir. Ayrıca, katılımcıların %13.33'ü (4 öğrenci) ise kişisel olmayan, daha genel paylaşımlar yaptığını ifade etmiştir. Bu grup, sosyal medyayı daha çok genel bilgi paylaşımı veya toplumsal konular gündelik yaşam hakkında bilgi vermek amacıyla kullanmaktadır. Kişisel olmayan paylaşımlar, bireylerin mahremiyetlerini koruma konusundaki hassasiyetlerini yansıtır.

Bu veriler, sosyal medyanın kullanım biçimlerinin çeşitliliğini ve kullanıcıların sosyal medya üzerindeki mahremiyet tercihlerinin farklılığını ortaya koymaktadır. Sosyal medya platformları, bireylerin kendi mahremiyet sınırlarını belirlemelerine olanak tanır ve bu da kullanım biçimlerinde geniş bir yelpaze yaratır. Mahremiyet algıları,

bireylerin sosyal medya kullanım amaçlarına ve kişisel güvenlik kaygılarına göre değişkenlik gösterebilir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyal medya platformlarını kullanırken kişisel bilgilerinin korunmasına ve paylaşımlarında mahremiyete dikkat ettiği gözlemlenmiştir.

Avşar, 2018 tarihli yüksek lisans tezinde anne-baba ve ergen çocukların mahremiyet hakkındaki görüş ve tutumlarını sosyal medya üzerinden incelemiştir. Araştırmada gençlerin çoğunun sosyal medyayı aktif bir şekilde kullandığı belirlenmiştir. Gençlerin ev ortamını mahrem olarak tanımlamamakta aynı zamanda kendi odalarını ve özel alanlarını mahrem olarak görmemektedirler. Gençler sosyal medya platformlarında giydikleri kıyafetleri, katılmış oldukları gezi ve faaliyetleri, yedikleri yemekleri ve toplu çekilen fotoğrafları paylaşımında bir sorun görmemektedirler. Bu araştırmada ise katılımcıların sosyal medya kullanımına dair görüşleri incelendiğinde %76.67'sinin (23 öğrenci) sosyal medyayı aktif ve hesaplarını gizli bir şekilde kullandıkları tespit edilmiştir. Katılımcılardan %6.67 'sinin (2 öğrenci) ise sosyal medya platformlarında hesabı bulunmakta ve profillerini herkese açık bir şekilde kullanmaktadırlar. 5 öğrencinin ise sosyal medya da hesabı bulunmamaktadır. Araştırmada katılımcıların çoğu özel paylaşım yapmamakla birlikte genel paylaşım (futbol, doğa manzarası vb.) yapmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğrenciler sosyal medyada kendilerine dair kişisel bilgileri paylaşmamakta kişisel verilerinin korunması konusunda bilinçli bir yaklaşımda sergilemektedirler. Sosyal medya kullanımı ve mahremiyet ilişkisi bağlamında her iki araştırma sonuçları farklılık göstermektedir. Bu tez çalışmasının sonucunda katılımcıların çoğunluğunun sosyal medyayı kullanırken bilinçli oldukları tespit edilmiştir.

5.1.4. Öğrencilerin Mahremiyetin Boyutları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin

Sonuç

Öğrencilerin mahremiyet kavramının farklı boyutları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, katılımcıların %56.67'si (17 öğrenci) kişisel alan ve eşya mahremiyetini en önemli boyutu olarak görmekte, bu da öğrencilerin kişisel eşyaları ve yaşam alanlarındaki mahremiyetin korunmasına büyük önem verdiklerini göstermektedir. Bu bulgu öğrencilerin beden mahremiyetin yanı sıra, kişisel alanlarına yönelik sınırların da korunmasını önemli bulduklarını belirtmektedir. Görüşmeye katılan öğrencilerden %23.33 (7 öğrenci) mahremiyetin farklı bir boyutunu ruhsal ve duygusal mahremiyet olabilir cevabını vermiştir. Öğrenciler mahremiyetin sadece

beden ile ilgili olmadığını aynı zamanda ruhsal ve duygusal yönlerini de içerdiğini ifade etmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin duygusal deneyimlerini ve ruhsal durumlarını koruma ihtiyacını ifade edebilir. Öğrencilerin %10'luk (3 öğrenci) bir dilimi ise mahremiyetin sadece beden ile ilgili olmadığını farklı bir boyutu olarak iletişim mahremiyeti ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin sözlü ve yazılı iletişimlerde gizlilik ve mahremiyet bilinci taşıdıklarını ve bu alanlarda da korunma ihtiyacı hissettiklerini göstermektedir. Görüşme sonuçları incelendiğinde öğrencilerin %6.67'lik (2 öğrenci) bir oranla mahremiyeti sadece beden ile ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Görüşmeye katılan öğrencilerden biri okumuş olduğu bölüm ile ilgili olarak mahremiyetin farklı bir boyutu olan bilgi mahremiyeti boyutunu dile getirmiştir.

Araştırmada, katılımcıların mahremiyet kavramına dair tutumlarının öğrenilebilmesi adına boyutları neler olabilir sorusuna verdikleri cevaplar, mahremiyet hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğu ve boyutları hakkında yeterli bilgiye sahibi olmadıkları yönündedir.

Mahremiyetin çeşitli boyutları öğrenciler için “beden mahremiyeti, kadın/erkek ilişkisi, eşya mahremiyeti, bilgi mahremiyeti” şeklindedir. İder'e ait 2021 tarihli doktora tezinde mahremiyet eğitime ilişkin sorunlar üzerine bir araştırma yapmıştır. Çalışmada yetişkin görüşleri çerçevesinde mahremiyet alanları beden, mekân, eşya, ses ve bilgi olarak tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde Çelikoğlu (2007) araştırmasında mahrem alanların; aile hayatı, ev ve beden, daha az mahrem olanların ise el ve ses olduğu ifade edilmiştir. Yapılan araştırma sonuçları birbirleri ile paralellik göstermektedir.

5.1.5. Öğrencilerin Mekan Mahremiyeti Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç

Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun (%80) kendilerine ait bir odaya sahip oldukları tespit edilmiştir. Kendisine ait odası olan öğrencilerin sayısı 24'tür. Kendi odasına sahip olmak, bireylerin kişisel alanlarının ve mahremiyetlerinin korunması açısından önem teşkil etmektedir. Kişisel bir oda, bireyin ihtiyaç duyduğu özel alanı sağlamakta ve kişisel sınırlarını belirlemesine yardımcı olmaktadır. Bu durum, öğrencilerin mahremiyetlerini koruma konusundaki tercihlerini ve yaşam koşullarını yansıtmaktadır.

Katılımcıların %13.33'ü (4 öğrenci) aileden bir bireyle (abla/kardeş) oda paylaştıklarını belirtmiştir. Kardeşlerle oda paylaşımı, bireylerin mahremiyet sınırlarını koruma konusunda daha dikkatli olmalarını gerektirmektedir. Diğer %6.66'lık kısım (2 öğrenci) ise evin ortak alanlarında, özellikle salonda uyuyarak geceyi geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Ortak alanlarda yaşamak, mahremiyetin sağlanması açısından daha büyük zorluklar yaratabilir. Bu öğrenciler, evde kendilerine ait özel bir alan bulunmadığı için mahremiyet sınırlarını korumakta güçlük çekebilirler. Bu durum bireylerin yaşam koşulları ve mahremiyet ihtiyaçları arasındaki önemi gözler önüne sermektedir.

Ev ve aile mahremiyeti ile ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde %40'ı kapı çalma ve odaya giriş kurallarının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu yanıtı veren öğrencilerin sayısı 12 olup en yüksek oranı temsil etmektedir. Giyim ve beden mahremiyetine yönelik görüşler ise %23.33 oranında ifade edilmiştir. Bu kategoride 7 görüş bulunmaktadır. Aile içinde yaşananların ev içinde kalması gerektiği düşüncesini savunarak bilgi mahremiyeti ve gizliliğe önem veren öğrenci sayısı 3'tür. Son olarak, saygı ve karşılıklı anlayış, %26.67 oranında ve 8 görüş ile vurgulanmıştır.

Ev içerisindeki mahremiyete dair tutum ve davranışlarına yönelik görüşleri incelendiğinde çoğunlukla aile bireylerinin başkasının odasına girerken, tuvalet ve banyoyu kullanırken veya üstlerini değiştirirken dikkat ettikleri ve izin istedikleri görülmektedir. Katılımcılar aile içinde veya ev içerisinde yaşanan olayların mahrem sayılıp gizli tuttuklarını ifade etmektedirler. Akşam olduğunda perdeleri kapatma, misafir geldiğinde yatak odasına girmemeleri gerektiği hususunda ve evin içinde yüksek sesle konuşmamaları gerektiği konusunda bilinçli oldukları bu duruma dikkat ettikleri görülmektedir. Katılımcılar ev içerisindeki mahremiyet kurallarından bahsederken saygı ve anlayış içerisinde olduklarından bahsetmekte ve olumlu bir dille anlatmaktadırlar. Bu verilere dayanarak, öğrencilerin ev içindeki mahremiyet kuralları konusunda en çok kapı çalma ve odaya giriş kurallarına önem verdikleri görülmektedir. Bu durum kişisel alanın korunması ve özel alanlara saygı gösterilmesi gerekliliğinin öğrenciler için öncelikli olduğunu ve evlerinde önemli bir kural olduğunu göstermektedir. Giyim ve beden mahremiyeti, öğrencilerin bedenlerinin ve giyim tercihlerinin korunmasına yönelik bir duyarlılığı işaret ederken, bilgi mahremiyeti ve gizlilik de kişisel bilgilerinin korunması konusundaki hassasiyetlerini

yansıtmaktadır. Saygı ve karşılıklı anlayış ise, ev içi ilişkilerin sağlıklı ve saygılı bir şekilde yürütülmesinin önemini vurgulamaktadır.

Duysak'a ait 2023 tarihli yüksek lisans tezinde aile ve mahremiyet açısından X-Y ve Z karşılaştırılmalı bir nesil analizi yapılmıştır. Ev mahremiyetinde salon, mutfak vb. alanların ortak paylaşımlı kullanılan yerler olduğu belirtilmiştir. Yatak odası ve banyo gibi alanların ise belirli kişiler tarafından kullanılan alanlar olduğu bulgusuna varılmıştır. Yapılan tez çalışmasında ev mahremiyeti için perdenin önemli bir araç olduğu dile getirilmiştir. Bu çalışmada ise öğrencilerin aile/ev içerisinde mahremiyet kapsamında evin içinde yaşanan olayların evin içinde kalması gerektiği ve odalara yüklenen anlamlar bakımından bir sınırlama olduğu bulgusuna varılarak iki araştırmanın da birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

5.1.6. Öğrencilerin Bilgi Mahremiyeti Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu %43.33 (13 katılımcı), kişisel bilgilerini ve özel yaşamlarını yalnızca aile üyeleri ve yakın çevreleriyle paylaşmayı tercih etmektedirler. Bu sonuç öğrencilerin büyük bir kısmının mahremiyet konusunda oldukça seçici olduğunu ve bu bilgileri sadece güvenilir buldukları kişilerle paylaşmak istediklerini göstermektedir.

Öğrencilerin %36.67'si (11 katılımcı) kişisel bilgilerini çok sınırlı durumlarda ve çok az sayıda insanla paylaşan bireylerden oluşmaktadır. Bu katılımcılar, mahremiyetlerini korumaya yönelik daha katı bir yaklaşım sergilemekte ve kişisel bilgilerini paylaşmaktan büyük ölçüde kaçınmaktadırlar. Bu tutum, bireylerin özel hayatlarının gizliliğine verdiği önemi vurgulamaktadır.

Öğrencilerin %20'si (6 öğrenci) kişisel bilgilerini sadece özel şartlar altında ve belirli kişilerle paylaşmayı tercih etmektedir. Bu katılımcılar, bilgilerini paylaşma konusunda daha seçici davranmakta ve belirli kriterlere göre hareket etmektedirler. Bu yaklaşım, kişisel bilgilerin yönetimi ve mahremiyetin korunması konusunda bilinçli bir tutum sergilediklerini göstermektedir.

Araştırma sonuçları, katılımcıların kişisel bilgilerini nasıl yönettiklerine ve bilgi mahremiyetine hangi düzeyde değer verdiklerine dair önemli veriler içermektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun mahremiyetlerini koruma konusunda dikkatli olduğu ve kişisel bilgilerini paylaşırken seçici davrandığı tespit edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde öğrencilerin, kişisel bilgilerini ve özel hayatlarına dair olan

biteni aile ve yakın arkadaşları ile paylaştıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler aile içinde olanı ve arkadaşları ile olan özel paylaşımlarını sır niteliğinde saklamakta ve bu bilgileri koruma konusunda bilinçli davranmaktadırlar. Mahremiyetin korunması, bireylerin güvenlik ve gizlilik ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynamaktadır.

5.2. Öneriler

- Ülkemizde yapılan çalışmalarda mahremiyet eğitimi başlığı altında çok sayıda kuramsal çalışmaya rastlanmıştır. Ancak konu ile ilgili derinlemesine bilgiye ulaşabilmek için daha fazla saha araştırmasının yapılması gerekli görülmektedir.
- Mahremiyet eğitimi ile ilgili farklı illerde nicel çalışmalar yapıp elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin mahremiyet olgusuna dair görüşleri tespit edilebilir. Mahremiyetin önemi ve mahremiyet bilinci oluşturmak adına okullarda öğrencilere seminerler verilebilir.
- Farklı kültürlerde yetişen bireylerin mahremiyet algısını ölçebilmek adına uluslararası çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.
- Bu çalışmadan elde edilen bulgular ve kaynaklar aracılığıyla ulaşılan veriler çerçevesinde mahremiyet konusunda ailelerin referans alındığı gözlemlenmektedir. Bu çerçevede kalıcı yönde davranış değişiklikleri için aileler ile çalışmalar yapılması önerilmektedir.
- Mahremiyet ve mahremiyet eğitimine dair öğrencilerin aileleriyle ilişkileri kapsamında aileleri ile detaylı bir araştırma önerilmektedir.
- Öğrencilerin mahremiyete dair görüş ve tutumlarının kimlik gelişimindeki rolü kapsamında daha detaylı bir araştırma önerilmektedir.
- Mahremiyet sınırları ve ihlalleri kapsamında öğrencilerin akranları ile ilişkilerinin incelenmesi hakkında çalışma yapılması önerilmektedir.
- Mahremiyet eğitiminin öğrencilerin davranışlarına etkisi hakkında detaylı bir araştırma önerilmektedir.
- Bu araştırma belirli bir bölgede gerçekleştirilmiş olup, Türkiye genelinde farklı bölgelerdeki lise eğitimi gören öğrencilerin mahremiyet ile ilgili görüşlerinin, tutumlarına ve davranışlarına etkisi hakkında bir araştırma önerilmektedir.
- Araştırma soruları çerçevesinde nicel araştırma önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akcan, E. (2016). Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi. *Toplumsal Duyarlılık Bülteni*. Geliş tarihi gönderen https://www.researchgate.net/profile/EsmaAkcan/publication/305033094_COÇUKLARDA_MAHREMIYET_EGITIMI/links/577f7e8008ae9485a43988ae/COCUKLARDA-MAHREMIYET-EGITIMI.pdf
- Aksoy, Ş. (2013). *Hasta Haklarında Mahremiyet ve Özel Hayatın Gizliliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akten, R. (2017). *Hastanelerde Hasta Mahremiyetine Gösterilen Özenin Hasta Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akyüz, Y. (2016). Batı Toplumunda Mahremiyet Algılarının Oluşumu, Değişimi ve Etkisi. İçinde Y. Ünal, Y. B. Gündoğdu, Ş. Pekdemir, & H. Atsız (Ed.), *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (ss. 175-193). Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı.
- Algül, A. (2018). Sosyal Ağ Kullanıcılarının “Abartılı Paylaşım”, “Benlik Sunumu” Ve Mahremiyet Tüketimleri. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 13(49), 21-44. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.vi.322970>
- Alkan, F. (2022). *Sosyal Medya Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı ve Kişisel Mahremiyetin Sosyal Ağlarda Paylaşımı Üzerine Bir Değerlendirme* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- A'râf Suresi 22-23. Ayet Tefsiri—Diyanet İşleri Başkanlığı. (t.y.). Geliş tarihi 22 Kasım 2023, gönderen <https://kuran.diyamet.gov.tr/tefsir/A'r%C3%A2f-suresi/976/22-23-ayet-tefsiri>
- Arıcı, H. (2023). *Din Eğitimi Temelli Mahremiyet Eğitiminin Önemi* (Araştırma Raporu Sy 11). İstanbul: YEKDER Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği.
- Arslan, M. (2024). *Mahremiyet Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi Ve Ebevenlerin Mahremiyet Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.

- Atak Bilen, N. (2019). *Hasta Mahremiyeti Konusunda Hemşirelerin Tutum ve Görüşlerinin Belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aydın, M. Z. (2013). *Ailede Ahlak Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aydın, N. (2015). Hadislerde Mesken Mahremiyetini Tehdit Eden Unsurlara Karşı Alınan Önlemler. *EKEV Akademi Dergisi*, (63), 287-314.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Barbarosoğlu, F. (2019). *Şov ve Mahrem* (6. bs). Profil Kitap.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bekmezci, H., & Özkan, H. (2015). Ebelik Uygulamalarında Mahremiyetin Önemi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(1), 113-124.
- Bilgin, B. (1981). Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(1-2), 469-484.
- Buhârî, E. A. M. b. İ. b. İ. el-Cu'fî. (1993). *El-Câmi 'u's-Sahîh* (5. bs, C. 7). Dımeşk: Dâru İbn Kesîr.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (27. bs). Ankara: Pegem Akademi.
- Candan, M., & Bilgili, N. (2018). Hemşire ve Ebelerin Hasta Mahremiyetine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 34-43.
- Çağbayır, Y. (2007). Ötüken Türkçe Sözlük: Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı. İçinde *Mahremiyet: C. III* (s. 3019). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çağrııcı, M. (1996). Gıybet. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 14, ss. 63-64). İstanbul. Geliş tarihi gönderen <https://islamansiklopedisi.org.tr/giybet>
- Çağrııcı, M. (2009). Sır. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 37, ss. 113-115). İstanbul. Geliş tarihi gönderen <https://islamansiklopedisi.org.tr/sir>

- Çağrı, M. (2011). Tecessüs. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 40, ss. 246-247). İstanbul. Geliş tarihi gönderen <https://islamansiklopedisi.org.tr/tecessus>
- Çakır, S. (2015). *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü (sivas Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Çalışır, D. (2011). *Cinsel Eğitim Çocukluktan Ergenliğe*. İstanbul: Profil Y.
- Çalışkan, H. (2019). *Okul Öncesi Dönemde Çalışan Öğretmenlerin Mahremiyet Eğitimi Konusunda Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Çamdibi, H. M. (2003). *Din Eğitiminde İnsan ve Hayat*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Çankırlı, A. (2014). *Çocuğun Manevi Eğitimi*. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Çekiç, S. (2019). *İslam Hukukunda Mahremiyet ve Sosyal Medya* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Çelikoğlu, N. (2007). *Türkiye’de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çeşmeci, E. (2021). *Kur’ân’da Mahremiyet Tasavvuru* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Çoban, B. (2019). *Sosyal Medya Kullanımı ile Değişen Mahremiyet Algısı: Youtube Üzerine Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Sanatları Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Dedeoğlu, S. G. (2014). Özgürlük, Mahremiyet, Demokrasinin Değeri Ve Bilişim Toplumunda Maruz Kaldığı Tehditler. *Journal of Yaşar University*, 9(34), 5887. <https://doi.org/10.19168/jyu.03813>
- Değer, K. (2018). Mahremiyetin Sosyal Medyada Kullanımı: Magazin Dünyası Üzerinden Bir Değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*, (70), 166-176.
- Değirmen, N. (2014). *Jinekoloji ve Obstetride Beden Mahremiyeti: Kütahya Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Osmangazi Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Demir, İ., Baz, D., & Atarbay, S. (2017). Annelerin Ergeni İzleme Stratejileri: Mahremiyet ve Kişisel Alan Bağlamında Fenomenolojik Bir Çalışma. *Journal of Qualitative Research in Education*, 5(3), 1-23. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.5c3s3m>
- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri*, (63), 19-21.
- Diler, R. (2014). Mahremiyet Eğitimi Ve Önemi. *GOPÜİFD*, 2(1), 69-98.
- Duran, H. E. (2019). *Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Duysak, M. N. (2023). *Aile ve Mahremiyet Açısından X-Y ve Z Karşılaştırmalı Kuşak Analizi: Konya İli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). KTO Karatay Üniversitesi, Konya.
- Düzgüner, S. (2022). Mahremiyetin Tanımı, Sınırlandırılması ve Boyutları. İçinde *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* (s. 656). Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Ebû Dâvûd, es-S. (2009). *Es-Sünen* (C. 7). Dârü er-Risâleti'l-âlemiyyeti.
- Elikçük, Aytül, & Sönmez, S. (2011). 6 Yaş Çocuklarının Cinsel Gelişim ve Eğitimiyle İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. *Aile ve Toplum*, (25), 45-62.
- Ellul, J. (2004). *Sözün Düşüşü* (5.; H. Arslan, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Eraslan, E., Koçi, Z., Korkut, N., & Ertem, E. (2023). *Çocuklarda Mahremiyet Bilinci* (M. Şahin, Ed.). Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Erdem, H. (t.y.). "Mahremiyet, İffet ve Hayâ İlişkisi" Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu. *ORİV Yayınları*, I(2016), 55.
- Erden, M., & Akman, Y. (2008). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Y.
- Eryılmaz, A. (2021). *Dijital Çağda Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı İle Değişen Mahremiyet Algısı* (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Sanatları Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Eyüboğlu, G. (2022). *Mahremiyet Eğitiminin Hemşirelik Öğrencilerinin Mahremiyet Bilincine ve Hasta Mahremiyetine Yönelik Tutumlarına Etkisi* (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi). Gazi Üniversitesi. Geliş tarihi gönderen <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Fırat, E. (1986). Bir Eğitim Problemi Olarak Cinsiyet Eğitimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (3), 19-28.
- Giddens, A. (2014). *Mahremiyetin Dönüşümü* (İ. Şahin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı yayınları.
- Göle, N. (2001). *Modern Mahrem*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Güllük, İ. (2014). Avret Mahremiyeti Prensipleri Açısından Görüntü, Gerçeklik, Sanal Âlem ve Cinsellik Üzerine Fıkhî Bir Analiz. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (23), 105-128.
- Gümüşt en, D. (2020). *Ebeveyn Davranışları, Mahremiyet İhlali Ve Ergenin Psikolojik Uyumu Arasındaki İlişkilerin Kendini Belirleme Kurami Çerçevesinde İncelenmesi* (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gümüşt en, D., & Yılmaz Irmak, T. (2020). Mahremiyet İhlali Ölçeği'nin Uyarlama Çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 8(17), 202-213. <https://doi.org/10.7816/nesne-08-17-04>
- Gündoğdu, Y. B. (2017). Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsalık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 387-394.
- Güneş, A. (2016). *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Güneş, A. (2017). Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi. *İnsan & Toplum Dergisi (The Journal of Human & Society)*, 7(2), 25-67. <https://doi.org/10.12658/human.society.7.14.M0206>
- Gür an Yiğitbaşı, K., & Çelik, S. (2023). Dijital Dünyada Mahremiyet, Ebeveynlik ve Çocuklar: Afyonkarahisar Örneği. *TRT Akademi*, 8(19), 846-875.
- Hale III, W., Raaijmakers, Q., Gerlsma, C., & Meeus, W. (2007). Does the Level of Expressed Emotion (LEE) questionnaire have the same factor structure for adolescents as it has for adults? *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 42, 215-220. <https://doi.org/10.1007/s00127-006-0145-0>
- İder, S. (2019). Yetişkinlerde Mahremiyet Algısının Kaynağına İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 109-122. <https://doi.org/10.33420/marife.534191>
- İşık, S. (2013). *Hastaların Özel Bilgilerini Korumaya İlişkin Politikalar: Bir Uygulama Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniveristesi, İzmir.

- İder, S. (2021). *Mahremiyet Eğitime İlişkin Sorunlar Üzerine Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- İder, S. (2022). *İslâm'da Mahremiyet Eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İpek, N. (2020). *İslam'ın Mahremiyet Algısı Işığında Mahremiyet Eğitiminin Çocuk Cinsel İstismarını Önlemedeki Rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- İzgi, M. C. (2009). *Etik Açısından Yaşlı Mahremiyeti: Huzurevi Örneğinde Hizmet Alanlar ve Verenler Açısından Bir Değerlendirme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kahraman, A. (2008). *İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)* (1. bs). Ankara: Ebabil Yayınları.
- Kahraman, A. (2015). Mahremiyetin Tanımı ve Sınırı. *Din Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Alguları Sempozyumu*, 1, 33.
- Karakuzu, S. (2023). *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Mahremiyet Eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas. Geliş tarihi gönderen file:///C:/Users/demir/Downloads/806766%20(1).pdf
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırma Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kayadibi, F. (2006). *Din Eğitimi Dersleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Kefeli, H. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışları ile Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keijsers, L., & Poulin, F. (2013). Developmental Changes in Parent-Child Communication Throughout Adolescence. *Developmental psychology*, 49(12), 2301-2308. <https://doi.org/10.1037/a0032217>
- Kılavuz, M. A. (2005). Anne/baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 41-58.

- Koca, F. (1998). Hikmet. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 17, ss. 514-518). İstanbul. Geliş tarihi gönderen <https://islamansiklopedisi.org.tr/hikmet>
- Koçoğlu, E., & Avcı, Y. E. (2021). Okul Müdürlerinin Görüşleri Doğrultusunda Türkiye’de Mahremiyet Eğitimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 385-409. <https://doi.org/10.9779/pauefd.963546>
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Kütükoğlu, E. (2019). *Sosyal Medyadaki Mahremiyet Algısının Belirlenmesi: X. Y Ve Z Kuşakları Üzerine Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Mahremiyet TDK Sözlük Anlamı. (2023). Geliş tarihi 24 Kasım 2023, gönderen <https://sozluk.gov.tr/?kelime=mahremiyet>
- Margulis, S. (2003). Privacy as a Social Issue and Behavioral Concept. *Journal of Social Issues*, 59(2), 243-261. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00063>
- Martı, H., Martı, H. Ö., Yıldız, F., & Çınar, M. (2019). *Dünü ve Bugünüyle İslâm’da Mahremiyet* (1. Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Mutlu, Y. (2019). *Sosyal Medya, Kimlik Ve Mahremiyet: Geç Ergen Grupların Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Elazığ Örneğinde İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Mücahit, M. (2021). *Ailede Mahremiyet Eğitimi*. Ankara: Sonçağ Akademi.
- Mücahit, M., & İder, S. (2022). Ailede Mahremiyet Eğitimi. *Türkiye Din Eğitimi Araştırma Dergisi*, 13, 223-226.
- Newell, P. B. (1995). Perspectives on Privacy. *Journal of Environmental Psychology*, (15), 87-104.
- Özata, M., & Özer, K. (2017). Sağlık Çalışanlarının Hasta Mahremiyeti Konusundaki Tutumlarının İncelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(1), 1-21.

- Öztürk, T. (2016). Türkiye’de Tüm yönleri ile Siyer Çalışmaları Sempozyum Tebliğler Kitabı I. İçinde H. Sarı Tan (Ed.), *Mahremiyetin Sınırlarının Değişimi: Hz. Peygamber’in Özel Hayat Örneği: C. I.* İstanbul: Meridyen Derneği Yayınları.
- Patton. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (3. bs). Ankara: Pegem Akademi.
- Sağır, M. (2013). *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri (Kayseri İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Sığın, İ. (2019). *Sosyal Medya Kullanan Gençlerin Mahremiyet Algısının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şen, C. (2016). İslam Hukuku Açısından Mahremiyet-Zaman İlişkisine Mukayeseli Bir Bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 927-946.
- Şen, Y. (2015). İslâm Hukûkuna Göre Sağlık Hizmetlerinde Mahremiyet Hakkı. *EKEV Akademi Dergisi*, (61), 425-450.
- Şimşek, E. (2019). *Sosyo-Kültürel Açından Çocuk Gelinler ve Sesin Mahremiyeti: (Doğubeyazıt Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Şişman, N. (Ed.). (2020). *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları* (3. baskı). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Tanılır, M. N. (2002). *İnternet Suçları ve Bireysel Mahremiyet*. İstanbul: Liberte Yayınları.
- Taşçı, A. İ. (2010). *Cinsel Eğitim*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tekin, M. (2022). *Beden ve Mahremiyet. İçinde Tüm Yönleriyle Mahremiyet*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Toksarı, A. (2012). Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kitap ve Sünnete Göre Özel Hayatın Gizliliği. *Diyanet İlmî Dergii*, (2), 7-30.
- Türk, E. (2022). Erken Çocukluk Döneminde Mahremiyet Eğitimi. İçinde A. Öz (Ed.), *Erken Çocuklukta Ahlak ve Değerler Eğitimi* (1. bs). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Türkyılmaz, Z. (2019). *3-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimine dair bilgilerinin incelenmesi (Üsküdar örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Türten, E. (2018). Yüksek Lisans Öğrencilerinin Sosyal Medyada Mahremiyet Algısı: Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 143-162.
- Uslu, Ü. (2018). *Ergenlik Dönemini Aile Yanında Geçiren ve Ailesinden Ayrı Geçiren Gençlerin Öz güven Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi). Yalova Üniversitesi, Yalova. Geliş tarihi gönderen <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=kb0QgSNFHpKsVEE3dEYcag&no=gD-hlot-TwFBzfDVVP3Mqw>
- Ünal, Y., Gündoğdu, Y. B., Pekdemir, Ş., & Atsız, H. (Ed.). (2016). *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Alguları Sempozyumu* (Ceylan Ofset). Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Yaşar, M., & Şenol, B. (2015). Öğretmen Adaylarının Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutumlarının İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- Yavuzer, H. (2010). Yaygın Anne/Baba Tutumları. İçinde *Anne Baba Tutumları* (2.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, K. (2012). Importance of Privacy to Prevent Sexual Abuse of Children. *Öneri Dergisi*, (38), 151-156.
- Yörükhan, T. (2008). Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak Mahremiyet. *Tisk Akademi*, 3(6), 128-180.

Yüksel, H. (2021). Sosyal Medya Ortamında Mahremiyet Sorunu: Facebook ve WhatsApp Platformları. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (7), 86-108.

Yüksel, M. (2003). Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 58(1), 182-213.

EKLER

EK I:

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-20292139-050.04-2400011002
Konu : Etik Kurul Kararı (Melike AYVAZ)

14.03.2024

Sayın Melike AYVAZ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

"Lise Öğrencilerinin Mahremiyet ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği" başlıklı araştırmanızla ilgili başvurunuz, kurulumuzun 16.02.2024 tarihli ve 2024/01 sayılı toplantısında değerlendirilerek araştırmanızın etik açıdan uygun bulunduğu katılanların oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Kadir CANATAN
Kurul Başkanı

Ek: Melike AYVAZ

Belge Doğrulama Kodu: UT33U7A

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: <https://ubys.izu.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Halkalı Caddesi No: 281 Küçükçekmece/İstanbul

Telefon No:

e-Posta:

Kep Adresi: izu@hs01.kep.tr

Faks No:

İnternet Adresi:

Bilgi için :

Telefon No:

Direkt Hat:

Selda Şenol

Yeminli Katip

EK II:

BELGE TARİHİ: 11.03.2024 BELGE SAYISI: 2400010130

	ETİK ONAY BELGESİ	Doküman No	ET-FR-675
		İlk Yayın Tarihi	27.11.2023
		Revizyon Tarihi	22.12.2023
		Revizyon No	01
		Sayfa	1/1

Tarih	16.02.2024
Sayı	2024/01
Araştırmanın Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmanın Adı	<i>Lise Öğrencilerinin Mahremiyet ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği</i>
Sorumlu Araştırmacının Adı Soyadı	Melike AYVAZ
Danışman Adı Soyadı	Doç. Dr. Esra TÜRK
Karar	UYGUNDUR

(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'nun kararı tavsiye niteliğinde olup, Üniversitemizle ilgili etik ilkelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacını taşımaktadır.)

(Katıldı)

Prof. Dr. Kadir CANATAN
Başkan

(Katıldı)

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ
Başkan V.

(Katıldı)

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ
Üye

(Katıldı)

Prof. Dr. Beytullah KAYA
Üye

(Katıldı)

Prof. Dr. Ayşe Nefise BAHÇECİK
Üye

(Katıldı)

Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU
Üye

(Katıldı)

Av. Bilal ŞAMAT
Üye

Kurul Yeminli Kâtibi

Selda ŞENOL

Dokümantasyon Onayı Prof. Dr. İbrahim GÜNEY Yönetim Sistemleri Tem.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: PCHU33E Belge Takip Adresi: <https://ubys.izu.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

EK III:

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “*Lise Öğrencilerinin Mahremiyet ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği*” adıyla, 6 Mayıs- 25 Mayıs 2024 eğitim öğretim yılı süresince yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Bu Araştırmanın Hedefi: Lise düzeyindeki öğrencilerin mahremiyet kavramı ve çeşitli boyutlarına dair görüş ve tutumlarının incelenmesidir.

Araştırma Uygulaması: Görüşme şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılmaya durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hisseirse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Melike Ayvaz

İletişim bilgileri :

*Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi .....
.....'ın yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Ek IV:

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, "Lise Öğrencilerinin Mahremiyet ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği" adıyla, Melike AYVAZ tarafından 6 Mayıs – 25 Mayıs 2024 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Lise düzeyindeki öğrencilerin mahremiyet kavramı ve çeşitli boyutlarına dair görüş ve tutumlarının incelenmesidir.

Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): İmam Hatip Anadolu liseler, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Anadolu Liseleri

Araştırma Uygulaması: Görüşme

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Melike AYVAZ

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.....
İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK V:

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKUL VE KURUMLARDA GERÇEKLEŞTİRİLECEK ARAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA İZİNİ BAŞVURU TAAHHÜTNAMESİ

1. Araştırmam boyunca anayasa/kanun ve yönetmeliklere uygun davranacağımı,
2. Araştırmayı yürüteceğim okulun/kurumun kurallarına uyacağımı,
3. Araştırmam boyunca hiç kimseyi araştırmama/çalışmama katılmaya zorlamayacağımı,
4. Araştırmayı/çalışmayı bana tahsis edilen mekân/sınıf ve zamanda gerçekleştireceğimi,
5. Araştırmanın olası fiziksel/ruhsal zararları konusunda katılımcıları bilgilendireceğimi,
6. Araştırmam/ çalışmam sırasında topladığım kişisel bilgileri koruyacağımı,
7. Araştırmam/çalışmam için gerektiği kadar veri toplayacağımı,
8. Araştırma/çalışma sırasında öğrencilerin derslerinde/çalışmalarında herhangi bir kayıplarının olmayacağını,
9. Araştırmam/çalışmam sırasında herhangi bir ticari faaliyette bulunmayacağımı, katılımcıları herhangi bir ürün/eser/tedaviye yönlendirmeyeceğimi,
10. Araştırma izin evraklarını okul yönetimine teslim edeceğimi,
11. Araştırma/çalışma sırasında izni olan evrakları kullanacağımı,
12. Tıbbi araştırmalarda araştırma/çalışmanın uygulama sırasında etik kurallara uyacağımı,
13. Araştırma/çalışma sırasında topladığım ses ve görüntü kayıtlarını güvenilir ortamlarda saklayacağımı ve araştırma/çalışma sonrasında imha edeceğimi,
14. Genelge hükümlerine aykırı davranmam ve herhangi bir yanlış ifade, beyan ve maddi gerçeği gizleme gibi durumlarda adli ve idari işlemlerin yürütülmesini kabul edeceğimi,
15. İzin alınmış araştırmalarda/projelerde insanlarla ilgili yapılacak anket, görüşme, gözlem, alan araştırması, uygulama ve incelemelerde sağlık, güvenlik, insan hakları, mevcut mevzuat hükümleri, hukukun genel ilkelerini ihlal etmeyeceğimi ve etik ilkelere uyacağımı,
16. Araştırma ile ilgili sonuç raporlarını çalışmanın bitiş tarihinden itibaren 30 gün içinde izin aldığım birime ulaştıracağımı,

Kabul ettiğimi beyan ederim.

Araştırmanın Adı : Lise Öğrencilerinin Mahremiyet ile İlgili Görüşlerinin
İncelenmesi: Sivas İli Örneği

Araştırmacı : Yüksek Lisans Öğrencisi

Tarih: 18.03.2024

İmza :

İsim – Soyisim: Melike AYVAZ

EK VI:

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-92255297-605.01-99802626
Konu : Araştırma İzni (Melike AYVAZ)

29.03.2024

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğünün (Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü) 20.03.2024 tarihli ve E-34555043-302.99-2400011754 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 no'lu genelgesi.
c) Valilik Makamının 05.02.2024 tarihli ve E-92255297-605.01-95897406 sayılı onayı.

İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Melike AYVAZ, "Lise Öğrencilerinin Mahremiyet ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği" konulu çalışması kapsamında, ilimiz merkezinde bulunan liselerde araştırma çalışması yapmak istemektedir.

İlgi (a) yazı ekindeki çalışma; Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile oluşturulan araştırma değerlendirme komisyonu tarafından incelenmiş olup çalışmanın, eğitim öğretimin aksatılmaması, katılımcıların izni olmadan resim, video ve ses kayıtlarının alınmaması ve araştırma çalışmasının bitiminde, araştırma yapan kişi tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında müdürlüğümüze gönderilmesi kaydıyla, ilimiz merkezinde bulunan liselerde uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Resul ÇATAL
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR

Birol ELMACIOĞLU
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü V.

Ek:

- 1-İlgi (a) Yazı Örneği (19 sayfa)
2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Adres : Muhtar Yazıcıoğlu Bulvarı No:17 SİVAS

Telefon No : 0 (346) 280 5878

E-Posta: arge58@meh.gov.tr; istatistik58@meh.gov.tr

Keşif Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Fatih AYDIN

Unvan : Şef

İnternet Adresi: <http://sivas.meh.gov.tr>

Faks:3462805948

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meh.gov.tr> adresinden 8204-b757-331a-bc40-99af koda ile uyruzabilirsiniz.

EK VII:

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-92255297-605.01-99874512
Konu : Araştırma İzni (Melike AYVAZ)

29.03.2024

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğünün (Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü) 20.03.2024 tarihli ve E-34555043-302.99-2400011754 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 29.03.2024 tarihli ve E-92255297-605.01-99802626 sayılı onayı.
c) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 no'lu genelgesi.

İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Melike AYVAZ'ın, "Lise Öğrencilerinin Mahremiyet ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği" konulu çalışması kapsamında, onaylı bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla ilimiz merkezinde bulunan liselerde uygulanması valilik makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Söz konusu araştırma çalışmasının bitiminde, araştırma yapan kişi tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Gereğini bilgilerinize arz ve rica ederim.

Birol ELMACIOĞLU
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek:

- 1-İlgi (b) Onay Örneği (1 Sayfa)
2-Veri Toplama Araçları (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

-İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğüne
(Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü)

Bilgi:

-Mrk. Lise Mtd.

Adres : Mahsin Yazıcıoğlu Bulvarı No:17 SİVAS

Telefon No : 0 (346) 280 58 78
E-Posta: arge58@meh.gov.tr; istatistik58@meh.gov.tr
Kep Adresi : meb@is61.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Fatih AYDIN

İnternet Adresi: <http://sivas.meb.gov.tr>

Uyvan : Şef
Faks: 3462805948

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sivas.meb.gov.tr> adresinden 210f-54a6-380e-99a2-6836 koda ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Melike AYVAZ

ORCID: 0000-0003-1669-2550

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı (devam ediyor)

Lisans Eğitimi: Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (2021)

Kitaplar: “İslam Düşünce Tarihinde İnsan Tanımları ve Psikolojik Bir Bakış” Liman Yay. Editör: Halil İbrahim DİZMAN. “Klasik İslam Düşünce Tarihinde İbn Bâcce’ye Göre İnsan Tasavvuru” Melike AYVAZ (2023)

Bildiriler: “Yahudilik’ te Çocuk” İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi 3. Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi (2022)